

CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

**IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI
MJERA IZ AKCIONOG PLANA ZA
SMANJENJE NEGATIVNOG
UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU
za period jun-decembar 2013.**

Podgorica, mart 2014.

Pripremlilo:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma

Sadržaj

I Uvod.....	4
II Kvalitet vazduha.....	5
III Kvalitet voda.....	11
IV Morski ekosistem.....	28
V Zemljište.....	29
VI Upravljanje otpadom.....	30
VII Biodiverzitet.....	50
VIII Buka u životnoj sredini.....	62
IX Radioaktivnost u životnoj sredini.....	66
X Tabelarni pregled mjera za koje je rok realizacije dospio i mjera za koje je predviđena kontinuirana realizacija.....	68
XI Zaključak.....	84

I Uvod

Vlada Crne Gore je na sjednici od 05.IX 2013. godine, usvojila Informaciju o stanju životne sredine za 2012. godinu sa Prijedlogom mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Prijedlogom akcionog plana, koji je dostavilo Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Informacija o stanju životne sredine predstavlja osnovni dokument kojim se daje ocjena ukupnog stanja životne sredine u Crnoj Gori, kao i preporuke u planiranju politike zaštite životne sredine na godišnjem nivou. Informacija je bazirana na podacima i analizama koji se dobijaju realizacijom godišnjeg Programa monitoringa za sve segmente životne sredine.

Informacija o stanju životne sredine daje prikaz stanja životne sredine po segmentima (vazduh, klimatske promjene, vode, morski ekosistem, zemljište, otpad, biodiverzitet, buka u životnoj sredini i radioaktivnosti u životnoj sredini sa procjenom radiološkog opterećenja stanovništva), čime se dobija jasna slika o stepenu zagađenja pojedinih segmenata životne sredine.

U okviru Informacije o stanju životne sredine, definisan je prijedlog mjera čija realizacija treba da doprinese rješavanju identifikovanih problema i poboljšanju postojećeg stanja životne sredine u Crnoj Gori.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u obavezi da, u saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine, Vladi Crne Gore podnosi polugodišnje izvještaje o implementaciji usvojenog Akcionog plana.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 07. XI 2013. godine usvojila II Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji je dao pregled realizacije mjera za period januar-jun 2013. godine.

Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji sadrži podatke o sprovedenim aktivnostima na realizaciji mjera, u periodu jun 2013.-decembar 2013. godine, pripremila je Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvom saobraćaja i pomorstva, Ministarstvom zdravlja, Agencijom za zaštitu životne sredine, lokalnim samoupravama, Opštinskim vodovodnim i kanizacionim preduzećima, Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju, Centrom za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Upravom za inspeksijske poslove, Upravom za vode, Upravom za šume, Upravom carina, D.O.O Procon-om (Nacionalna jedinica za implementaciju projekata iz oblasti komunalne djelatnosti i zaštite životne sredine), Javnim preduzećem za nacionalne parkove Crne Gore, Tošćelik-om, Nikšić.

Izvještajem je obuhvaćena 71 mjera koja se odnose na sljedeće oblasti: vazduh, vode, zemljište, morski ekosistem, upravljanje otpadom, biodiverzitet, buka i radioaktivnost u životnoj sredini.

II Kvalitet vazduha

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredine, u oblasti kvaliteta vazduha, definisano je 13 mjera.

Mjera 1: Puštanje u rad nove elektrolučne peći koja ima ugrađen sistem za otprašivanje gasova u Željezari Nikšić i konekcija stare peći na novi sistem

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je puštanje u rad nove elektrolučne peći koja ima ugrađen sistem za otprašivanje gasova u Željezari Nikšić i konekcija stare peći na novi sistem. Mjeru je neophodno sprovesti do 2014. godine, a kao glavni nosioci aktivnosti, zaduženi su Željezara Nikšić (sadašnji Toščelik Nikšić) i Uprava za inspeksijske poslove.

Toščelik Nikšić je postupajući po rješenjima ekološke inspekcije izvršio mjerenje emisije štetnih i opasnih materija iz Čeličane i Energane. Iz Izvještaja se može zaključiti da se dobijene vrijednosti nalaze u okviru graničnih vrijednosti iz pogona Čeličane, a iz Izvještaja za mjerenje polutanata iz kotlarnice Energetike da se sadržaj praškastih materija i SO₂ u dimnom gasu ne nalazi u okviru graničnih vrijednosti. Ostale koncentracije polutanata su u okviru graničnih vrijednosti.

Toščelik cjelokupnu proizvodnju tečnog čelika obavlja na novoj elektrolučnoj peći koja posjeduje sistem za otprašivanje. Ekološka inspekcija je donijela rješenja da se izvrše emisijska mjerenja izlaznih gasova iz pogona PC Čeličane koja će pokazati efikasnost sistema za otprašivanje i da se pribavi ekološka saglasnost na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu za rad elektrolučne peći 65 tona sa sistemom za otprašivanje i postrojenjem za obradu voda za hlađenje peći od Agencije za zaštitu životne sredine (Rješenje broj: UPI-0405-1824 od 05.07.2013. godine).

Postupajući po rješenju ekološke inspekcije, izvršeno je mjerenje emisije štetnih i opasnih materija iz Čeličane. Iz Izvještaja br. 0102-75/13 od 02.09.2013. godine može se zaključiti da se dobijene vrijednosti nalaze u okviru graničnih vrijednosti.

Stara UHP peć nije konektovana na sistem za otprašivanje i neće se koristiti.

Proizvodnja je zaustavljena 01.09.2013. godine i planira se da otpočne u julu 2014. godine, po završetku planiranih investicija. Toščelik je započeo novi investicioni ciklus koji pretpostavlja modernizaciju postojeće i ugradnju nove opreme u fabrici.

Mjera 2: Donijeti propis o načinu vođenja inventara emisija zagađujućih materija i inventara GHG gasova

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je donošenje ovog propisa od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, do decembra 2013. godine.

Kako je EU donijela novu regulativu na ovu temu u julu 2013. godine, i zbog neophodnosti obezbjeđivanja ekspertske pomoći, donošenje ovog pravilnika odloženo je za II kvartal 2014. godine.

Mjera 3: Donijeti propise o kontroli emisija isparljivih organskih jedinjenja koje potiču od skladištenja i pretakanja goriva i upotrebe boja i lakova

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je donošenje ovog propisa od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, do decembra 2013.godine.

Pravilnik o kontroli emisija isparljivih organskih jedinjenja koje potiču od skladištenja i pretakanja goriva i upotrebe boja i lakova je donešen i objavljen u Službenom listu Crne Gore.

Mjera 4: Donijeti propis kojim se zabranjuje upotreba PCB u zatvorenim sistemima

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je donošenje ovog propisa od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, do decembra 2013.godine.

Određba o zabrani PCB u zatvorenim sistemima ugradiće se u predlog Zakona o životnoj sredini čije je donošenje planirano do kraja 2014. godine.

Mjera 5: Donijeti propis kojim se zabranjuje povećan sadržaj teških metala (žive i kadmijuma) u baterijama i akumulatorima

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je donošenje ovog propisa od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, do decembra 2013.godine.

Određba o zabrani povećanog sadržaja teških metala (žive i kadmijuma) u baterijama i akumulatorima ugradiće se u predlog Zakona o životnoj sredini čije je donošenje planirano do kraja 2014. godine.

Mjera 6: Unaprijediti informacioni sistem tako da su podaci o kvalitetu vazduha dostupni u realnom vremenu kako bi se omogućilo izvještavanje u skladu sa propisanim zahtjevima

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013.godine od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

U okviru procesa uspostavljanja informacionog sistema formirane su baze podataka i za oblast kvaliteta vazduha. Aktivnosti su u toku, a dalje zavise i od realizacije započetih projekata u okviru kojih je planirana nabavka neophodne IT opreme.

Mjera 7: Unaprijediti web stranicu AZŽS kako bi informacije o kvalitetu vazduha bile dostupne javnosti u skladu sa zahtjevima EU i domaćim propisima

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013.godine od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

Aktivnosti su u toku. Podaci o kvalitetu vazduha biće dostupni u realnom vremenu na web stranici Agencije za zaštitu životne sredine, do kraja prvog kvartala 2014. godine.

Mjera 8: U potpunosti program praćenja kvaliteta vazduha (preračun doprinosa lebdećih čestica iz prirodnih izvora)

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. godine od strane Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju.

U toku je primjena metodologije za proračun doprinosa lebdećih čestica iz prirodnih izvora. U Zavodu je instaliran model za prognozu depozicije pijeska. Model je u funkciji, ali je neophodno da se izvrši validacija njegovih produkata na terenu. U tu svrhu preduzete su izvjesne aktivnosti za konkurs za određene fondove, prije svega IPA.

Postavljena je stanica za mjerenje ukupnih lebdećih čestica prije svega iz prirodnih i daljinskih izvora, na lokalitetu Medra kod Ulcinja. Za funkcionisanje ove stanice u punom predviđenom kapacitetu, potrebno je obezbjediti finansijska sredstva.

Mjera 9: Intenzivirati komunikaciju s predstavnicima postrojenja koja su u obavezi da pribave integrisanu dozvolu u skladu sa Programom usklađivanja privrednih grana sa Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. godine od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

Komunikacija sa predstavnicima postrojenja koja su u zakonskoj obavezi da pribave integrisanu dozvolu je intenzivna. Trenutno su izdate tri dozvole i to: Deponija komunalnog otpada „Možura“ iz Bara, Postrojenje za proizvodnju acetilena „Progas“ iz Bijele i deponija komunalnog otpada „Livade“ iz Podgorice. Napominjemo da je Vlada Crne Gore na sjednici od 9. februara 2012. godine donijela Program usklađivanja pojedinih privrednih grana sa Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine, u koje su jasno definisani datumi za sva preduzeća, koji se odnose na krajnji rok podnošenja zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole nadležnom organu. Kontrolu ispunjenosti navedenih rokova vrši Uprava za inspeksijske poslove preko ekološke inspekcije.

Mjera 10: Razmotriti mogućnost da se, u zavisnosti od stanja u javnim finansijama, planiraju sredstva za garancije u Zakonu o budžetu za 2014, u okviru kreditnih aranžmana koji će postati efektivni u 2014. godini, za projekat toplifikacije opštine Pljevlja

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva finansija i opštine Pljevlja.

Studija lokalnog uticaja zagađenja koja je urađena za potrebe izrade Plana kvaliteta vazduha za opštinu Pljevlja u februaru 2013. godine, pokazala je da najveći uticaj na visoke koncentracije praškastih materija imaju individualna ložišta, i da se problem može adekvatno riješiti projektom toplifikacije ili ublažiti prelaskom na goriva sa manjim sadržajem zagađujućih materija. Plan su zajednički izradili Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine i Opština Pljevlja.

Nacionalnom strategijom upravljanja kvalitetom vazduha planirano je da se tokom 2013. godine prilikom planiranja budžeta za 2014, u okviru eventualnih kreditnih aranžmana koji će postati efektivni u 2014. godini, u zavisnosti od stanja javnih finansija, isplaniraju sredstva za projekat toplifikacije opštine Pljevlja. Implementacija potrebnih sredstava (u periodu 2013-2016) planirana je u sklopu revitalizacije postojećeg bloka TE „Pljevlja“. Revitalizacija postojećeg bloka bila je neophodna zbog obaveze poštovanja graničnih vrijednosti zagađujućih materija u skladu sa domaćim propisima, zahtjevima EU i obavezama koje proističu iz Atinskog sporazuma o formiranju Evropske energetske zajednice.

Međutim, tokom 2013. godine, u okviru Evropske energetske zajednice pokrenuta je inicijativa da se zemljama potpisnicama sporazuma koje nijesu članice EU omogući da koriste izvjesne derogativne mehanizme koji omogućavaju produžavanje roka u kome se moraju poštovati propisane granične vrijednosti. Prema Odluci Ministarskog Savjeta Evropske energetske zajednice od 24. X 2013, o primjeni Direktive 2001/80/EC, u periodu 2018-2024. instalacijama poput postojećeg bloka TE Pljevlja moglo bi da bude dodijeljeno izuzeće od poštovanja graničnih vrijednosti emisija (sumpor oksida i oksida azota) pod uslovom da operater instalacije najkasnije do 31. XII 2015. podnese nadležnom organu pismenu izjavu da neće raditi duže od 20.000 radnih sati počevši od 1. I 2018. i najkasnije do 31. XII 2023. Ministarski Savjet će, u formi Odluke i nakon dobijene verifikacije od strane Sekretarijata Evropske energetske zajednice da su uslovi za konkretnu instalaciju zadovoljeni, odobriti izuzeće u formi Odluke koju bi trebalo da podrži većina članica.

Imajući u vidu ovu Odluku, a posebno činjenicu da izgradnja novog bloka TE za koju je pokazalo interesovanje nekoliko kompanija/konzorcijuma, podrazumijeva i projekat toplifikacije zbog obaveze korišćenja kogeneracije (električne i toplotne energije), kroz komunikaciju sa predstavnicima EPCG, uočeno je da je ulaganje u toplifikaciju koja se vezuje za postojeći blok postalo nerentabilno i investiciono neopravdano.

Mjera 11: Izvršiti remont filterskog postrojenja u TE “Pljevlja”

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. godine od strane Elektroprivrede Crne Gore i TE „Pljevlja“.

Kroz remontne aktivnosti realizovane u 2013. godini na postrojenjima u Termoelektrani sprovedene su aktivnosti koje se odnose na upravljanje kvalitetom vazduha pomoću elektrostatičkog filtera za kontrolu emisija čvrstih čestica.

Filter radi apsolutno u granicama projektovanog, emisije čvrstih čestica ne prelaze u prosjeku granicu od 40 mg/Nm³. Trenutna emisija čvrstih čestica ne prelazi 25mg/Nm³.

Mjera 12: Podizanje svijesti javnosti o štetnom uticaju grijanja domaćinstava gorivom s visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma i lokalnih samouprava.

U većini lokalnih samouprava nijesu sprovedene aktivnosti čiji je cilj podizanje svijesti javnosti o štetnom uticaju grijanja domaćinstava gorivom s visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija. Razlog je što se u većini opština domaćinstva uglavnom griju na struju i drva pa je zagađivanje uzrokovano grijanjem na gorivo malog intenziteta.

U nastavku slijedi informacija o opštinama koje su u prethodnom periodu sprovodile aktivnosti na realizaciji ove mjere.

Opština Berane

Opština Berane je u prethodnom periodu medijski promovisala aktivnosti koje se odnose na izgradnju toplane i toplifikaciju grada, gdje je navedena i štetnost postojećeg načina grijanja.

Opština Herceg Novi

Opština Herceg Novi će u saradnji sa NVO, kroz sredstva elektronskih medija, nastojati da informiše građane o štetnom uticaju grijanja domaćinstava gorivom s visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija i prednostima korišćenja obnovljivih i ekoloških izvora energije za grijanje.

Opština Kolašin

U toku je izrada Studije izvodljivosti za toplifikaciju grada Kolašin, a u planu je i izrada Glavnog projekta. U okviru ranijih aktivnosti, od strane Regionalne razvojne agencije su sprovedene ankete i upoznavanje građana sa ovim projektom. Realizacijom ovog projekta će se smanjiti zagađenost vazduha na način što će se eliminisati individualna ložišta.

Opština Nikšić

U saradnji sa Radio Televizijom Nikšić, u okviru informativnih i tematskih emisija predstavnici Sektora za zaštitu životne sredine su na osnovu monitoringa stanja životne sredine u opštini Nikšić, a pogotovo početkom sezone grijanja u mjesecu oktobru i novembru, učestvovali u emisijama koje su obrađivale sljedeće teme:

- Primjena tehnika Energetske efikasnosti
- Štetni uticaj grijanja domaćinstava gorivom s visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija

Opština Pljevlja

U periodu od 03.06.-07.06.2013. godine, održana je akcija „Nedjelja čišćenja dimnjaka“. Akcija je sprovedena pod sloganom „Čistiji vazduh za sve“, i sprovedena je u saradnji Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine i konsultantske kuće TECHNE Consulting. Tokom ove akcije u stambenim zgradama naselja Gagovića imanje, očišćeni su dimnjaci, a 05. juna u SO Pljevlja održan je okrugli sto na temu „Čistiji vazduh za sve“. Na okruglom stolu predstavljeni su rezultati lokalne Studije kvaliteta vazduha, rezultati monitoringa kvaliteta vazduha, uticaj dugotrajnih organskih zagađujućih supstanci i ciljevi Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha i Plan kvaliteta vazduha za opštinu Pljevlja.

Opština Ulcinj

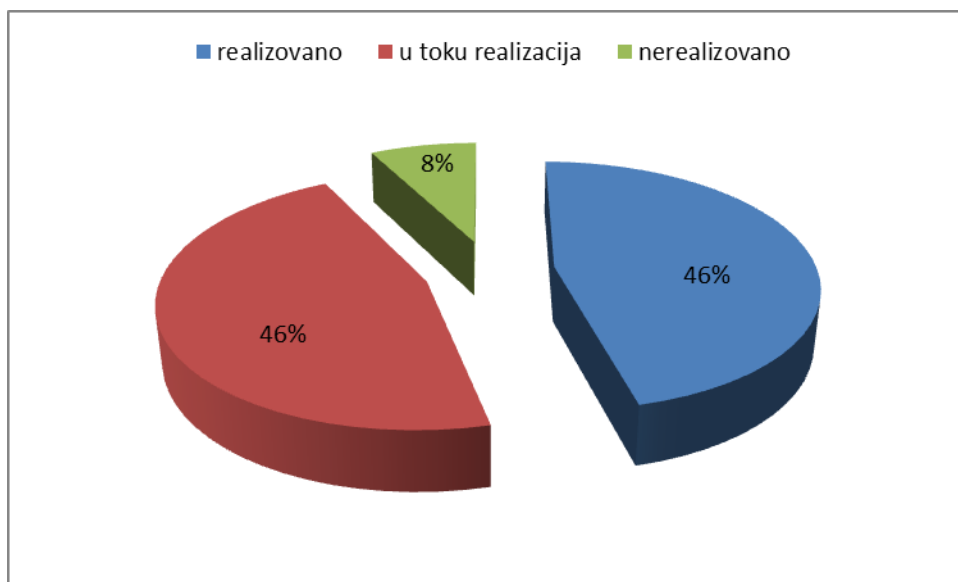
Kada je u pitanju grijanje domaćinstava, veći broj porodica, u zadnje vrijeme se opredjeljuje za izvore grijanja koji nemaju zagađujućih materija.

Mjera 13: Izraditi Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana uz Nacionalnu strategiju upravljanja kvalitetom vazduha za 2013. godinu i dostaviti ga Vladi na usvajanje

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013.godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Izveštaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana uz Nacionalnu strategiju upravljanja kvalitetom vazduha za 2013. godinu je usvojen od strane Vlade Crne Gore u decembru 2013. godine

Grafik 1. Status realizacije mjera iz oblasti kvaliteta vazduha

III Kvalitet voda

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti kvaliteta voda, definisano je 7 mjera, za koje je predviđena kontinuirana realizacija. Realizacija svih mjera je u toku, i vrši se u skladu sa mogućnostima nadležnih institucija.

Mjera 1: Spriječiti nekontrolisanu eksploataciju materijala iz rječnog korita

Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je kontinuirano sprovoditi od strane Uprave za inspekcijske poslove.

U navedenom periodu vršene su redovne inspekcijske kontrole eksploatacije materijala iz rječnih korita Morače, Cijevne, Gračanice, Lima, Grnčara, Ibra, Tare i sa obala Skadarskog jezera.

Pored redovnih inspekcijskih kontrola privrednih društava koja posjeduju vodna akta (vodnu saglasnost izdatu od strane Uprave za vode) za eksploataciju šljunka i pijeska vršene su kontrole pravnih i fizičkih lica koja vrše nelegalnu eksploataciju rječnih nanosa iz navedenih vodotoka.

Inspekcija za vode je u cilju sprječavanja nekontrolisane eksploatacije materijala iz rječnog korita i sa obala jezera preduzela slijedeće upravne mjere i radnje i to:

1. Izvršeno inspekcijskih pregleda   115
Redovnih 74, kontrolnih 15, vanrednih 26
2. Donijeto rješenja o otklanjanju nepravilnosti 14
Izvršeno rješenja u toku izvještajnog perioda:
  - Iz izvještajnog perioda   1
  - U toku je postupak izvršenja rješenja 13
3. Podnijeto krivičnih prijava   2

Mjera 2: Unaprijediti program monitoringa voda koji bi bio u skladu sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama.

Aktivnosti na implementaciji ove mjere je neophodno kontinuirano sprovoditi od strane Uprave za vode, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju i Agencije za zaštitu životne sredine.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja radi na Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o vodama, koji će da propiše Program monitoringa voda u skladu sa Okvirnom direktivom o vodama.

Mjera 3: Uvesti određeni broj automatskih stanica za kontinuirano praćenje stanja kvaliteta voda

Aktivnosti na implementaciji ove mjere je neophodno kontinuirano sprovoditi od strane Uprave za vode, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju i Agencije za zaštitu životne sredine.

U izvještajnom periodu nije obezbjeđena nijedna automatska stanica za kvalitet voda, zbog nedostatka finansijskih sredstava. Planirano je da se u projektu ADRICOSM II nabavi jedna

automatska stanica, koja bi bila postavljena na lokalitetu Ckla, na Skadarskom jezeru, kao na graničnom profilu.

Planirano je da se konkuriše za IPA fond u okviru prekogranične saradnje sa Srbijom, da se nabave automatske hidrološke i stanice za kvalitet vode, koje bi bile postavljene na izlaznim profilima prekograničnih vodotoka.

Mjera 4: Nastaviti s implementacijom Master plana odvođenja otpadnih voda Crnogorskog primorja i Prijestonice Cetinje i Strateškog master plana za kanalizaciju i otpadne vode u centralnom i sjevernom regionu Crne Gore, posebno u dijelu izgradnje PPOV i sanacije postojeće kanalizacione infrastrukture

---

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su lokalne samouprave, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Procon doo.

U nastavku slijedi informacija o projektima koji se tiču izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i izgradnje kanalizacione mreže.

** Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i rekonstrukcija i izgradnja kanalizacione mreže u Prijestonici Cetinje**

U skladu sa Master planom odvođenja i prečišćavanja otpadnih voda za crnogorsko primorje i Prijesticu Cetinje (2005.godina), identifikovani su sljedeći prioriteti za Prijesticu Cetinje:

- 1) završetak izgradnje novog tunela za evakuaciju atmosferske vode kako bi se smanjila plavljenja u Donjem polju;
- 2) izgradnja preliminarog tretmana u Donjem polju, kako bi se zaustavilo zagušivanje ponora koji je sad u upotrebi;
- 3) čišćenje, inspekcija i rekonstrukcija kanalizacione mreže u naseljima "4 Juli" i "Gipos", kako bi se zaustavila plavljenja u gradskom području;
- 4) razvoj kanalizacione mreže;
- 5) obezbjeđenje tretmana otpadnih voda u skladu sa propisima, kako bi se zaštitile podzemne vode i indirektno Rijeka Crnojevića i Skadarsko jezero.

Studijom izvodljivosti za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i glavnog kolektora pripremljenom od strane kompanije "Energoprojekt" iz Beograda u maju 2010. godine, predviđena je izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Dobrskom selu, do kojeg bi se otpadne vode dovodile kroz poseban tunel, izgrađen za ove namjene, i rekonstrukcija i proširenje kanalizacione mreže. Investicija obuhvata izgradnju oko 17 km fekalne kanalizacione mreže i oko 10 km atmosferske kanalizacione mreže.

Prostorno planska dokumentacija kojom se predviđa izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) na lokaciji „Dobrsko selo“ nije usvojena. U toku je izrada PUP-a, kojim će se obraditi lokacija „Dobrsko selo“ predviđena za izgradnju PPOV. Nadležni organi lokalne samouprave pristupili su izradi potrebne prostorno planske dokumentacije, i to: DUP Donje polje, DUP Donji kraj i DUP Aerodrom. Dionice koje nijesu obuhvaćene navedenim DUP-ovima, na zahtjev predstavnika lokalne samouprave biće obrađene PUP-om čija je izrada u toku.

Studijom izvodljivosti utvrđeno je da se lokacija „Dobrsko selo“ predviđena za izgradnju PPOV nalazi u privatnom vlasništvu. U okviru nacрта Idejnog projekta izrađen je Elaborat o

eksprijaciji zemljišta za lokaciju na kojoj je predviđena izgradnja PPOV-a i za trasu na kojoj je predviđena izgradnja kanalizacione mreže.

Studija izvodljivosti za izgradnju PPOV i glavnog kolektora pripremljena od strane kompanije "Energoprojekt" iz Beograda u maju 2010. godine. Studija procjene uticaja (EIA) za potrebe izgradnje PPOV pripremljena je u maju 2010.godine, od strane konsultantske kompanije "Medix" iz Podgorice, i na istu je dobijena saglasnost Agencije za zaštitu životne sredine u junu 2010. god. Obzirom da je validnost EIA istekla 02.06.2012. obaveza predstavnika Prijestonice Cetinje je da pokrenu proceduru dobijanja produžetka saglasnosti. Sekretarijat za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine Prijestonice Cetinje, a na zahtjev Prijestonice Cetinje, je dostavio mišljenje da izrada EIA za kanalizacionu mrežu nije potrebna.

U novembru 2010. god., je ugovoren obrađivač Idejnog projekta „IK Konsalting i projektovanje” iz Srbije. U oktobru 2011. god. je za revidenta Idejnog projekta ugovoren „Hydro-GIS System” iz Podgorice. Konačna verzija Idejnog projekta dostavljena je u drugom kvartalu 2013. godine. Revizija Idejnog projekta je završena takođe u drugom kvartalu. Projektant je u većem dijelu uvrstio primjedbe predstavnika EIB-a (Evropska investiciona banka), kao i operativnog tima formiranog za praćenje implementacije ovog projekta.

Tenderska procedura za izbor projektanta i izvođača radova kanalizacione mreže realizovaće se u dva dijela i to jednog u vrijednosti od 3,2 miliona € (IPF 2011) koji sprovodi Delegacija Evropske Unije u Crnoj Gori, i drugog u vrijednosti od 0,9 miliona eura (IPF MW 2008) za čiju implementaciju je zadužen PROCON.

Tender za izbor projektanta i izvođača radova koji se finansira iz IPA sredstava je raspisan je u oktobru 2013.

Tender za reviziju nadzor nad izvođenjem radova je objavljen 16.10.2013.godine a otvaranje ponuda je bilo 16.12.2013.godine. Ugovaranje nadzora ce biti prema modelu Ugovaranja FIDIC White book („Consultant services“). Nadzor nad izvođenjem radova je jedinstven za oba segmenta kanalizacione mreže.

U toku je postupak obezbjeđenja saglasnosti za realokaciju sredstava iz fonda IPF MW 2008 u iznosu od 0,9 miliona eura sa projekta izgradnje PPOV na projekat izgradnje kanalizacione mreže u naselju Grude – Donje polje. Odluka je donešena od strane Prijestonice a u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma i PROCON, a zbog kratkih rokova za implementaciju realizacije prvobitno planiranog projekta.

Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Plav

Prema *Strateškom master planu za upravljanje otpadnim vodama*, usvojenim 2005. godine, predviđena je izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za opštinu Plav i naselje Gusinje. Studijom izvodljivosti predviđena je izgradnja PPOV na lokaciji „Pjeskovi“. Prema Studiji izvodljivosti ukupno opterećenje budućeg PPOV je 18.000ES, s tim što bi se sastojalo iz dvije linije od po 9.000 ES. Osnovna svrha projekta i glavni razlog za pokretanje investicije u sistem za prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda u opštini Plav je zaštita Plavskog jezera. *Strateškim master planom za upravljanje otpadnim vodama u centralnom i sjevernom regionu Crne Gore*, opština Plav se klasifikuje u grupu opština sa niskim prioritetom investicija.

U Plavu i naselju Gusinje, pokrivenost kanalizacionom mrežom u odnosu na broj stanovnika je oko 40%. Studija izvodljivosti za izgradnju PPOV obuhvata rekonstrukciju i proširenje kanalizacione mreže, kao i izgradnju zasebnih paketnih jedinica za naseljena mjesta koja nisu obuhvaćena kolektorima za centralno postrojenje. Prema Studiji izvodljivosti, izgradnjom kanalizacione mreže, tj. sjevernim i južnim kolektorima, prikupljaće se otpadna voda iz naselja: Gusinje, Dosuđe, Martinovići, Brezojevice, Kruševo, Višnjevo, Vojno selo i kolektor „Jezero“ u Plavu. Studijom izvodljivosti, kroz dugoročni plan, predviđa se izgradnja ukupno 35.920m fekalne kanalizacione mreže, 2.800m atmosferske kanalizacione mreže i kolektor u dužini od 5.150m za izgradnju paketnih jedinica. Prema Studiji izvodljivosti prva faza realizacije projekta obuhvata 70 % od ukupno procijenjenih radova.

U toku je priprema Idejnog projekta od strane kompanije „Agreco“ iz Brisela a koji je ugovoren od strane Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

U maju 2013.god. usvojena je Lokalna studija lokacije „Pjeskovi“ u Brezojevici koja je izrađena od strane „Urban projekt“ iz Čačka.

Prostorno urbanistički plan je u fazi usvajanja. Obezbijedjeni su urbanističko tehnički uslovi za izgradnju kanalizacione mreže.

Zemljište na kojem je predviđena izgradnja PPOV je pod restitucijom. U toku su aktivnosti opštine Plav na rješavanju imovinsko pravnih odnosa. Nakon izrade Idejnog projekta, potrebno je sagledati imovinsko-pravne odnose na trasi predviđenoj za izgradnju kanalizacione mreže.

Ugovaranje izvođača radova na izgradnji kanalizacione mreže realizovaće se na osnovu Glavnog projekta čija izrada predstoji. Sredstva za izradu Glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže obezbijedena su iz kapitalnog budžeta za 2014. godinu.

Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Nikšić

Projektom je obuhvaćena izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i rekonstrukcija jednog dijela i proširenje postojeće kanalizacione mreže u gradskom području opštine Nikšić. Rekonstrukcija odnosno izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda realizuje se na lokaciji KO Straševina u Studencima, koja je zahvaćena Prostornim planom „Nikšić“.

Za projektovanje i izgradnju kanalizacione mreže u opštini Nikšić odabrana je firma „Alpine Bau“ od strane Delegacije Evropske unije. Prva faza Glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže revidovana je u decembru 2010.god. dok je druga faza Glavnog projekta revidovana u maju 2011.godine od strane međunarodnog konsultanta „Tyspa Tecnom“. Nakon perioda za implementaciju projekta od 18 mjeseci i perioda produžetka roka za izgradnju, radovi na izgradnji kanalizacione mreže završeni su 29. juna 2012.god. Upotrebna dozvola dobijena je u januaru 2013.godine. Obzirom da je u toku perioda za otklanjanje i uočavanje nedostataka na izgrađenoj kanalizacionoj mreži firma „Alpine bau“ bankrotirala, po osnovu zadržanog novca od strane Delegacije Evropske unije, Nadzorni organ je izradio analizu lokalnog tržišta. Na osnovu pomenute analize tržišta, Delegacija Evropske unije je krajem septembra 2013.god. potpisala ugovor sa firmom „Mehanizacija i programat AD“ iz Nikšića za izvođenje hitnih radova koji nijesu bili završeni od strane firme „Alpine bau“ kao i za otklanjanje svih uočenih nedostataka.

U prvoj fazi izgradnje kanalizacione mreže izgrađeno je 17.173m primarnog kolektora (sa 441 šahtom), 441 sekundarnih priključaka sa 2,2km sekundarnog kolektora, pumpne stanice: Centar, Duklov most i Rastoci i 2,2 km potisnog cjevovoda.

Za potrebe izgradnje PPOV na lokaciji „Studenci“ i kanalizacione mreže u opštini Nikšić usvojena je prostorno – planska dokumentacija. Zemljište na lokaciji „Studenci“, koja je predviđena za izgradnju PPOV je u vlasništvu opštine Nikšić.

Postoji potreba rješavanja imovinsko pravnih odnosa na dijelu zemljišta na kojem je predviđena izgradnja dovodnog kolektora za otpadne vode koji spaja gradsku kanalizacionu mrežu i kolektor u tunelu koji vodi do PPOV.

Trase kanalizacione mreže predviđene su postojećom prostorno-planskom dokumentacijom i rješeni su imovinsko-pravni odnosi.

Studija izvodljivosti za projekat otpadnih voda u Nikšiću izrađena je od strane Instituta za vodoprivredu “Jaroslav Černi” – Beograd, 2006.god., i ista je revidovana 2008.god., od strane konsultantske kuće „Eptisa“ angažovane kroz projekat ”Podrška sektoru životne sredine“ koji je finansiran od strane Evropske Unije. U skladu sa komentarima i sugestijama od strane konsultantske kuće „Eptisa“, ugovoreni obrađivač navedene Studije, Institut za vodoprivredu “Jaroslav Černi” iz Beograda pristupio je njenom finalizovanju, i u januaru 2009. godine, Studija izvodljivosti za projekat otpadnih voda u Nikšiću je dopunjena i usvojena.

„Elaborat procjene uticaja izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Nikšić“ izrađen je od strane Instituta za vodoprivredu “Jaroslav Černi” – Beograd i na isti je data saglasnost MUPZŽS 2009. god.

Idejni projekat centralnog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda opštine Nikšić, izrađen je od strane konsultantske kuće “Typsa Techoma” – Španija 2010. god., i isti je revidovan od strane Instituta za razvoj i istraživanje u oblasti zaštite na radu-Podgorica u martu 2010.god.

U avgustu 2012.godine dobijen pozitivan izvještaj revizije komisije „HidroGis” Podgorica na Glavni projekat za izgradnju PPOV u Nikšiću.

U decembru 2012 dobijena je saglasnost AZŽS na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu koji je urađen od strane projektanta i izvođača radova „Aqualia/Hidroterm”.

2011.god. završen je Glavni projekat za „Rekonstrukciju i izgradnju kanalizacione mreže u opštini Nikšić“ od strane ugovorenog obrađivača i izvođača radova „Alpina bau“ – Austrija, i isti je revidovan od strane konsultantske kuće “Typsa Techoma” – Španija u septembru 2011. godine.

Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Bijelo Polje

Kanalizacioni sistem funkcioniše gravitaciono, nema pumpnih stanica i otpadne vode se ispuštaju direktno u rijeku Lim ili u pritoku rijeke Lim, bez prethodnog tretmana. U rijeku se takođe ispuštaju otpadne vode iz fabrike mesa (klanica) i iz drugih lokalnih industrijskih preduzeća, takođe bez prethodnog tretmana otpadnih voda. Dugoročnim planom, predviđena je izgradnja PPOV kapaciteta 40.000 ES, dok je 20.000 ES predviđeno za izgradnju I faze. Saglasno nacrtu Idejnog projekta za izgradnju PPOV i kanalizacione mreže u opštini Bijelo Polje predviđena je fazna izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i izgradnja kolektora i kanalizacione mreže u 3 faze.

Usvojen je Detaljni urbanistički plan opštine u 2006. godini, kojim je definisana lokacija "Potkrajinci- Strojtanica" za izgradnju PPOV. Na sjednici Skupštine Opštine Bijelo Polje 10.07.2012.godine, usvojene su izmjene i dopune Generalnog urbanističkog plana, izrađen od strane kompanije "Juginus" Beograd, na osnovu čega su, 03.08.2012.godine, izdati Urbanističko tehnički uslovi za izgradnju kolektora i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda sa pratećim sadržajima. Trase kanalizacione mreže koje su predviđena Idejnim projektom obuhvaćene su postojećem prostorno – planskom dokumentacijom.

Zemljište na kom je predviđena izgradnja PPOV je u privatnom vlasništvu. U sklopu nacrtu Idejnog projekta urađen je Elaborat o eksproprijaciji zemljišta na osnovu kojeg je će opština pokrenuti postupak ekproprijacije potrebnog zemljišta.

Trase kanalizacione mreže predviđene Idejnim projektom su većim dijelom u privatnom vlasništvu.

Idejni projekat je revidovan u II kvartalu 2013 godine.

✚ Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže i regulacija korita rijeke »Čehotine« u opštini Pljevlja

Projekat izgradnje sistema za upravljanje otpadnim vodama u opštini Pljevlja obuhvata tri segmenta: rekonstrukciju i uređenje korita rijeke Čehotine (predviđena je regulacija korita u dužini od 5 km, čime se sprječava plavljenje rijeke i obezbjeđuju uslovi za adekvatno funkcionisanje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda); izgradnju glavnog kolektora u dužini od 5,2 km i izgradnju uređaja za prečišćavanje otpadnih voda sa ukupnim kapacitetom od 42.000 ES, dok prva faza izgradnje PPOV obuhvata kapacitet od 28.000 ES. Trenutno se otpadne vode bez prethodnog tretmana direktno ispustaju u rijeku Čehotinu i njene pritoke.

Usvojen je PUP od strane opštine Pljevlja u aprilu 2011. godine, kojim je predviđena izgradnja PPOV na lokaciji „Židovići“, trasa glavnog gradskog kolektora i sanacija korita rijeke Čehotine na dionici "Ševari-Židovići". Zemljište predviđeno za izgradnju PPOV je u vlasništvu opštine Pljevlja. Na osnovu prava službenosti okončan je postupak eksproprijacije zemljišta na trasi predviđenoj za izgradnju Glavnog gradskog kolektora.

Zemljište na trasi predviđenoj za regulaciju korita rijeke Čehotine, je djelimično u privatnom i djelimično u državnom vlasništvu. Izrađen je ekspropriacioni elaborat. Do sada je otkupljen dio zemljišta u iznosu od 179.632 €, dok je procjena da će za otkup preostalog zemljišta biti potrebna sredstva u aprox. iznosu od 660.000€.

Tenderi za ugovaranje projektanta i izvođača radova na izgradnji PPOV, izgradnji Glavnog gradskog kolektora i nadzora nad izvođenjem projekata objavljeni su u januaru 2013. godine. Sproveden je postupak objave tenderskih dokumentacija i za sva tri projektna segmenta javno su otvorene ponude u aprilu 2013. godine.

Saglasnost na izvještaj o postupku otvaranja i vrijednovanja ponuda za tender za izgradnju Glavnog gradskog kolektora obezbijedena je u II izvještajnom kvartalu 2013. god. Saglasnost na izvještaj o postupku otvaranja i vrijednovanja ponuda za tender za projektovanje i izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i nadzor nad izvođenjem radova obezbijedena je u IV izvještajnom kvartalu 2013. god.

✚ Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Berane

Sve otpadne vode - fekalne i atmosferske, sa područja opštine Berane se bez prethodnog tretmana direktno ispuštaju u rijeku Lim.. Glavni problemi u postojećem kanalizacionom sistemu su začepjenja kanalizacionih cijevi i poplava otpadnih voda u šahtovima. Studija izvodljivosti za upravljanje otpadnim vodama i kanalizacionom mrežom u opštini Berane, izrađena je u decembru 2010 god.od strane međunarodne konsultantske firme „WYG“. Studijom je definisana izgradnja postrojenja, kao i izgradnja kanalizacione mreže i glavnog kolektora. Planirana je izgradnja fekalne kanalizacione mreže u dužini od 17,926 m i atmosferske u dužini od 12,810m. Izgradnja postrojenja planirana je u dvije faze i to u prvoy za 20000 ES a u drugoj za 7 000 ES.

U 2009 god. usvojen je Generalni urbanistički plan opštine Berane, kojim je predviđena izgradnja PPOV na lokaciji „Donji Talum“. U toku je izrada lokalne studije lokacije „Donji Talum“ i strateške procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju PPOV, od strane konsultanta „Urban-projekt“- Čačak.

Završena je izrada prostorno planske dokumentacije za potrebe rekonstrukcije i izgradnje kanalizacione mreže.

Zemljište na kom je planirana izgradnja PPOV je većinskim dijelom u privatnom vlasništvu. Nakon izrade i usvajanja Lokalne studije o lokaciji pristupiće se eksproprijaciji privatnog dijela zemljišta za potrebe izgradnje PPOV u opštini Berane.

Nakon izrade odgovarajuće prostorno-planske dokumentacije, definisaće se potreba rješavanja imovinsko-pravnih odnosa.

EIA je završena i dobijena je saglasnost od strane Agencije za zaštitu životne sredine 27.02.2013.

U martu 2013.godine odabarana je firma za izradu Glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže, „Hydro-Gis” iz Podgorice. U toku je izrada glavnog projekta. U toku je izbor revidenta za Glavni projekat za izgradnju kanalizacione mreže.

✚ Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Ulcinj

Prema Studiji izvodljivosti predložena su 2 varijantna rješenja za izgradnju kanalizacione mreže u 4 naselja i to:

- Izgradnja kanalizacionog sistema u četiri naselja, za vrijeme ili nakon izgradnje PPOV-a.
- Izgradnja kanalizacionog sistema prije izgradnje PPOV-a.

Opština Ulcinj je u julu 2011. donijela odluku o korištenju usluga VODACOM-a, na osnovu koje će VODACOM uz tehničku podršku eksperta obezbijeđenog od strane KFW Banke definisati obim projektnih aktivnosti koje će realizovati na području opštine. Izbor stručnog konsultanta je u toku. Predviđeno je da se Studija izvodljivosti za definisanje projektnih aktivnosti koje će biti finansirane iz sredstava kreditnog aranžmana sa KFW Bankom izradi u periodu od decembra 2012. godine do juna 2013. godine.

Tokom III izvještajnog perioda postignuta je saglasnost da se projekat izgradnje kanalizacione mreže u naseljima Kodra, Totoši, Bijela Gora i Donja Bratica, finansira iz sredstava kreditnog aranžmana sa EIB i grant aranžmana IPF MW, odnosno da se implementacija ovog segmenta projekta povjeri PROCON-u.

Imajući u vidu činjenicu da izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda nije moguće očekivati prije 2017 godine, opravdano je opredijeljenje da se kanalizaciona mreža u četiri naselja gradi prije početka izgradnje PPOV.

U toku je izrada Glavnog projekta od strane firme „ING Invest” iz Danilovgrada a čija izrada je finansiranja iz kapitalnog budžeta Crne Gore. U toku je izrada prostornog plana opštine Ulcinj. Za naselje Totoši usvojen je DUP Totoši, odnosno »Izmjene i dopune DUP-a Ulcinj Grad za lokalitet Totoši«. Za veći dio preostale trase izrađeni su DUP-ovi. Preostali dio kanalizacione mreže predviđen je na trasi postojećih saobraćajnica. Zemljište na kom je predviđena izgradnja kanalizacione mreže za četiri naselja je većim dijelom u opštinskom, a manjim u privatnom vlasništvu. Studija izvodljivosti sa Idejnim rešenjem za potrebe izgradnje kanalizacione mreže za naselja Kodra, Totoši, Bijela Gora i Donja Bratica koja gravitiraju potoku Bratica i području „Port Milena“ izrađena je od strane „IK konsalting i projektovanje“-Beograd u junu 2011. godine.

Urađena je “Analiza dokumentacije koja se odnosi na područje Port Milena” koji je na osnovu javnog poziva povjeren na izradu konsultantu CEED – Podgorica (u avgustu 2011.god.). Ugovoren je izrađivač glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže „Ing Invest” – Danilovgrad.

Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Plužine

Studija izvodljivosti za izgradnju kanalizacione mreže, postrojenja uključujući i unapređenje stanja vodosnabdijevanja izrađena je u februaru 2012.god. od strane „IK konsalting i projektovanje“-Beograd. Usvojenim DUP-om, predviđena je izgradnja PPOV u centralnoj zoni naselja Plužine, uz jezero Piva. U toku je izrada PUP-a kojim će biti obuhvaćena lokacija za PPOV, kao i trase kanalizacione mreže. Zemljište koje je predviđeno za izgradnju PPOV je u vlasništvu opštine Plužine. Nakon izrade odgovarajuće tehničke i planske dokumentacije, pristupiće se eventualnom rješavanju imovinsko-pravnih odnosa na trasi koja će biti predviđena za izgradnju kanalizacione mreže.

Studija izvodljivosti “Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže Plužina, uključujući unapređenje stanja vodosnabdijevanja ” izradio je „IK Konsalting i projektovanje“- Srbija, u februaru 2012. god. Studiju izvodljivosti je revidovala komisija formirana od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma.

U toku je tenderska procedura izbora obrađivača Idejnog projekta.

Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Danilovgrad

Usvojenim Generalnim urbanističkim planom iz 2008. god., na lokaciji „Landže“ je predviđena izgradnja PPOV i definisana trasa za izgradnju kanalizacione mreže. Obzirom da je lokacija za izgradnju PPOV u privatnom vlasništvu, opština Danilovgrad je sagledala i predložila izmjenu lokacije za izgradnju PPOV a koja će i dalje biti na potezu Landža. Izmijenjena lokacija za izgradnju PPOV će biti razrađena novom prostorno planskom dokumentacijom čija je izrada u toku.

Nakon definisanja trase za izgradnju kanalizacione mreže pristupiće se sagledavanju i, eventualno, rješavanju imovinsko-pravnih odnosa.

U toku je priprema finalne verzije Idejnog rješenja za izgradnju PPOV i kanalizacione mreže na osnovu kojeg se raditi tenderska dokumentacija.

✚ Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Kolašin

Prema Strateškom master planu za upravljanje otpadnim vodama, usvojenim 2005. godine, predviđena je izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Kolašin. Identifikovane su dvije lokacije za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda: lokacija „Breza“ i lokacija „Bakovići“, pri čemu druga nije predviđena Generalnim urbanističkim planom opštine Kolašin. Za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda projektovan je kapacitet od 11.000 ES, pri čemu je za izgradnju prve faze projektovano 4.000 ES. Cilj projekta je da se otpadne vode sa lagune kolektorima preusmjere na postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda, a samim tim zaštita zdravlja ljudi i smanjenje uticaja na životnu sredinu. Strateškim master planom za upravljanje otpadnim vodama u centralnom i sjevernom regionu Crne Gore, opština Kolašin se klasifikuje u grupu opština sa srednjim prioritetom investicija.

Za trase za izgradnju kanalizacione mreže predviđene Studijom izvodljivosti nije izrađena prostorno planska dokumentacija. Nakon izrade odgovarajuće prostorno-planske dokumentacije pristupiće se sagledavanju i, eventualnom rješavanju imovinsko – pravnih odnosa.

Tokom III izvještajnog kvartala 2013 godine, izrađen je projektni zadatak za ugovaranje izrađivača Idejnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže i PPOV. Postupak nabavke sproveden je od strane Direkcije za javne radove. U toku je postupak otvaranja i vrijednovanja ponuda.

U decembru 2013.godine urađena je kanalizaciona mreža u Ulici Palih partizanki i priključena na postojeću kanalizacionu mrežu. Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za buduće postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda je dobio saglasnost opštine Kolašin. Takođe, urađena je Lokalna studija lokacije „Bakovići“ za ovaj prostor.

✚ Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Rožaje

Prema Master planu upravljanja otpadnim vodama za centralni i sjeverni region buduće postrojenje za tretman otpadnih voda u opštini Rožaje biće dizajnirano za kapacitet od 2x10.500 ES. Pomenutim dokumentom izgradnja PPOV u Rožajama je svrstana u prvu grupu prioriteta. Otpadne vode se direktno ispuštaju u recipijente bez prethodnog tretmana u rijeke Lovnicka i Ibar.

U III kvartalu 2012.godine, usvojeni su PUP i Strateška procjena uticaja na životnu sredinu. Zemljište na kojem je predviđena izgradnja PPOV je u vlasništvu preduzeća »Ibar Mond« u stečaju. Predstoji rješavanje imovinsko pravnih odnosa. Nakon izrade odgovarajuće tehničke dokumentacije, pristupiće se sagledavanju i eventualnom rješavanju imovinsko-pravnih odnosa na trasi kanalizacione mreže.

Studija izvodljivosti „Izgradnja sistema za tretman otpadnih voda i vodosnabdijevanje u opštini Rožaje“ pripremljena je od strane međunarodnog konsultanta „WYG International“, koji je angažovan kroz fond IPF-TA u vidu tehničke podrške. U toku je izrada Idejnog projekta. Ugovoren je u I izvještajnom kvartalu izrađivač »Hidro Gys« Podgorica. Predviđeni rok za izradu i reviziju je I kvartal 2014. godine. Sredstva za izradu glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže obezbijedena su iz sredstava kapitalnog budžeta za 2014. godinu.

✚ Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Herceg Novi

---

U toku je realizacija projekta vodosnabdijevanje i odvođenje otpadnih voda na Jadranskoj obali faza III-Herceg Novi koja obuhvata izgradnju postrojenja za preradu otpadnih voda (PPOV).

U toku je izgradnja četiri SBR bazena, a stepen završenosti istih iznosi cca 75%. Rok za završetak PPOV, po ugovoru je krajem juna 2014.godini. Radove izvodi turski konzorcijum MASS/GINTAS.

Kada je u pitanju izgradnja kanalizacionog kolektora u dužini cca 25km sa pumpnim stanicama, radovi su u toku i do sada je odrađeno 42% ukupnih radova. Rok za završetak radova koji je produžen od strane investitora (Društvo za izgradnju vodovodne i kanalizacione infrastrukture) i nadzornog organa je 01.07.2014.godine. Radove izvodi turska kompanija Celtikcioglu.

Mjera 5: Uspostaviti zakonom propisane zone sanitarne zaštite

---

Shodno Zakonu o vodama („Službeni list RCG“, broj 27/07), područja na kojima se nalaze izvorišta površinske i podzemne vode koja se koriste ili su prostornim planskim dokumentima predviđena za javno vodosnabdijevanje, moraju biti zaštićena od namjernog ili slučajnog zagađivanja i drugih uticaja koji mogu nepovoljno djelovati na izdašnost izvorišta i na zdravstvenu ispravnost vode (zone sanitarne zaštite).

Zone sanitarne zaštite izvorišta, u odnosu na režim zaštite, utvrđene Pravilnikom o određivanju i održavanju zona i pojaseva sanitarne zaštite izvorišta i ograničenjima, su:

- zona strogog režima zaštite - I zona zaštite (zona neposredne zaštite);
- zona ograničenog režima zaštite - II zona zaštite (uža zona zaštite);
- zona nadzora - III zona zaštite (šira zona zaštite);

Kao nosioci ove mjere određene su lokalne samouprave, a aktivnosti na uspostavljanju zakonom propisanih zona sanitarne zaštite, potrebno je sprovoditi kontinuirano.

Opština Andrijevica

Gradski dio područja Andrijevice snabdijeva se vodom sa izvorišta Krkori, koje je kaptirano 1984. godine, sa kapacitetom od 100 dm³/sec. Na vodovodnom sistemu postoji rezervoar kapaciteta 70 m³. Oko vodozahvata je uspostavljena neposredna zona zaštite, dok ostale zone nijesu uspostavljene.

U postupku izdavanja vodnih uslova i saglasnosti obavezuju se zainteresovani investitori da u skladu sa zakonskim propisima uspostave zone sanitarne zaštite a vodna dozvola se izdaje samo ako su ovi uslovi ispunjeni.

Opština Bar:

Sva izvorišta od javnog vodosnabdijevanja grada Bara imaju definisanu užu i širu zonu sanitarne zaštite izvorišta.

Opština Berane:

Nijesu uspostavljene zakonom propisane zone sanitarne zaštite. JP Vodovod i kanalizacija upravlja sa tri vodovoda u opštini Berane u kojima je uspostavljen sistem zaštite (Merića vrelo, Manastirsko vrelo i Dapsićko vrelo).

Opština Bijelo Polje:

Gradsko područje Bijelog Polja se snabdijeva vodom sa izvorišta Glava Bistrice ispod Bjelasice, udaljenog od grada oko 14 km.

Uspostavljene su 2 zone sanitarne zaštite-uža zona i šira zona zaštite oko same kaptaze vodoizvorišta, kao i uspostavljena 24-časovna stražarska služba.

Opština Budva:

Za izvorište „Reževići“ od strane Republičkog zavoda za geološka istraživanja, urađen je Elaborat o određivanju i održavanju zona sanitarne zaštite i ograničenjima u tim zonama. Na osnovu toga, Uprava za vode je izdala Rješenje za utvđivanje zona sanitarne zaštite.

Na glavnim izvorištima „Reževići“ i „Buljarica“ izvedena je prva sanitarna zona, tj. izvori su zaštićeni žičanom ogradom. Naručeni su elaborati za izvorište „Podgor“, koje trenutno nije aktivno, i izvorište „Buljarica“. Za lokalna izvorišta „Piratac“ i „Loznica“, koji služe za vodosnabdijevanje vangradskih zona, još nijesu započete aktivnosti na izradi zona sanitarne zaštite.

Prijestonica Cetinje:

Nije bilo aktivnosti na uspostavljanju zona sanitarne zaštite.

Opština Danilovgrad:

Na uspostavljanju zakonom propisanih zona sanitarne zaštite tokom zadnjih pola godine nije bilo značajnijih aktivnosti zbog nedostatka finansijskih sredstava i neriješenih imovinskih pitanja. U ranijem periodu, u skladu sa Zakonom o vodama („Sl. List CG“, br. 32/11), urađeni su Elaborati higijenske i sanitarne zaštite za četiri od postojećih šest vodoizvorišta sa kojih se vrši vodosnabdijevanje danilovgradskog vodovoda.

Opština Herceg Novi:

Opština Herceg Novi se snabdijeva vodom za piće iz Bilečkog jezera i izvorišta Opačica u Kutskom polju.

Glavni izvor snabdijevanja vodom opštine Herceg Novi je Bilečko jezero koje se nalazi najvećim dijelom na teritoriji Bosne i Hercegovine, a samo oko 18 % je na teritoriji Crne Gore. Laboratorija HET-a (Hidroelektrana Trebinje) posjeduje kvalitetnu opremu i stručnu ekipu za praćenje kvaliteta vode u jezeru. Stručni tim laboratorije kontinuirano uzima uzorke i prati sve relevantne parametre koji određuju kvalitet vode. Laboratoriji JP „Vodovod i kanalizacija, Herceg Novi dostupni su ovi podatci o kvalitetu jezerske vode.

Izvorište „Opačica“ u Kutskom polju kod Zelenike, ustvari je podzemna akumulacija koja je od 1981 god. bila glavno izvorište za snabdijevanje opštine Herceg Novi vodom. Opačica ima definisane uže i šire zone sanitarne zaštite utvrđene Odlukom o utvrđivanju zona sanitarne zaštite za izvorište Opačica u Zelenici (Sl. list CG – Op. propisi br. 40/10), ali one su nažalost značajno ugrožene.

Opština Kolašin:

Ova mjera nije još realizovana. Postoji raniji Projekat zaštite gradskog vodoizvorišta. Međutim, potrebna je njegova revizija ili izrada novog. U planu je da se ova aktivnost realizuje u prvoj polovini 2014. godine.

Opština Kotor:

JP „Vodovod i kanalizacija“ - Kotor ima 6 izvorišta za snabdijevanje vodom preko sistema javnog izvorišta. Za 3 izvorišta - „Spila“ Risan, „Orahovac“ i „Tabačina“ urađeni su elaborati (glavni projekti) o zaštitnim zonama sa utvrđenim granicama, na koje još nije data saglasnost. Za ostala 3 izvorišta je pokrenut postupak za izradu elaborata. Na svih 6 izvorišta se vrši redovna kontrola kvaliteta i hlorisanje vode.

Opština Mojkovac:

Nije bilo aktivnosti. Tokom 2012. godine, urađen je glavni projekat zaštite i uređenja vodoizvorišta Gojakovići gdje su definisane zone sanitarne zaštite.

Opština Nikšić:

Shodno zakonskoj regulativi iz oblasti voda, bunarsko izvorište „Poklonci“ je zaštićeno od zagađivanja i drugih uticaja, koji mogu nepovoljno djelovati na izdašnost izvorišta i na zdravstvenu ispravnost vode (zone sanitarne zaštite). Do izvorišta postoji pristupni put, a lokacija je praktično nenaseljena i nema većih i značajnijih objekata u neposrednoj blizini koji bi imali uticaj na promjenu kvaliteta vode. Zaštitnom ogradom je definisana zona neposredne zaštite.

Opština Plav

U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na uspostavljanju zona sanitarne zaštite. Vodozahvat se nalazi pored Jaseničke rijeke. Kaptaža je ograđena, a ostale zone sanitarne zaštite nijesu uspostavljene. Kapacitet izvorišta je oko 50 dm³/sec.

Opština Plužine:

Opština ne posjeduje Odluku o zonama sanitarne zaštite voda, ali su započete aktivnosti na rekonstrukciji vodovoda a po prijemu radova nastaviće se aktivnosti po pitanju uspostavljanja zakonom propisane zone sanitarne zaštite.

Opština Pljevlja:

Opština Pljevlja još nije uspostavila zakonom propisane zone sanitarne zaštite. Urađen je Projekat sanitarne zaštite akumulacije "Otilovići" (JUGINUS, Beograd, 2001. god.) kojim je predviđeno uspostavljanje 3 zone sanitarne zaštite kako bi glavno izvorište vode za piće opštine Pljevlja dobilo adekvatan tretman. Ovaj projekat potrebno je inovirati.

Glavni grad Podgorica:

Na teritoriji Glavnog grada, sva izvorišta u vodovodnom sistemu imaju definisanu projektnu dokumentaciju za sanitarne zone zaštite. U skladu s ovom dokumentacijom, izvode se radovi i mjere na samim izvorištima, prvenstveno mjere sanitarne zaštite, odnosno zaštite od zagađenja.

Projektna dokumentacija za sanitarne zone zaštite urađena je za vodoizvorišta: Mareza, Zagorič, Čemovsko polje, Vuksanlekići, Milješ i Dinoša.

Na seoskom području, urađena je projektna dokumentacija za zaštitne zone vodovoda: Piperskog, Lješanskog, Bioča, Vranjina i Fundine.

U okviru sanitarne zone vodoizvorišta Dinoša, pušten je u probni rad bunar B2.

Sva vodoizvorišta imaju ograđene zone neposredne zaštite (fizičke), odnosno zone strogog nadzora, od čega vodoizvorište Mareza, Čemovsko polje i Zagorič imaju 24 časovno nadgledanje Službe zaštite.

Vodoizvorišta Milješ, Vuksanlekići i Dinoša, imaju dnevne obilaskе od strane nadležnih lica i opremljena su sistemom za nadzor i alarmom za javljanje neovlašćenog ulaska u zonu vodoizvorišta.

Mjere zaštite vodoizvorišnih zona, prvenstveno mjere sanitarne zaštite, odnosno zaštite od zagađenja, sprovode se u skladu sa navedenom dokumentacijom

Opština Rožaje

Izvršeno je fizičko i sanitarno obezbjeđenje kaptaže izvorišta vrela Ibra. Posredne zone zaštite, predviđene Zakonom o vodama, nijesu uspostavljene.

Opština Šavnik:

Nijesu uspostavljene zone sanitarne zaštite.

Opština Tivat:

U skladu sa Zakonom o vodama („Sl.list RCG“, broj 27/07 i „Sl.list CG“, broj 32/11) i Pravilnikom o bližem sadržaju i načinu vođenja vodnih katastra („Sl.list CG“, broj 81/08) Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj vodi Registar voda od lokalnog značaja. U Registar se upisuju vode manjih vodotoka i izvorišta do 30 l/s u hidrološkom minimumu sa podacima o nazivu, položaju, izdašnosti izvorišta, dužini toka vodotoka, površini sliva, prijedlozi mjera zaštite, rekonstrukcije, kao i sa realizovanim mjerama i dr. Registar nije konačan, podaci se u toku godine ažuriraju, u skladu sa dobijenim podacima sa terena. Za ova izvorišta određiće se zone sanitarne zaštite u skladu sa Pravilnikom o određivanju i održavanju zona i pojaseva sanitarne zaštite izvorišta i ograničenja u tim zonama („Sl.list CG“, broj 66/09).

Zone sanitarne zaštite utvrđene su za:

- Izvorište Plavda – Elaborat od 20.03.2000. godine
- Izvorište Češljar – Elaborat od 27.11.2000. godine
- Izvorište Brštin – Elaborat od 18.01.2001. godine
- Izvorište Topliš – Elaborat iz marta 1999. godine.

Opština Ulcinj:

U opštini Ulcinj nijesu uspostavljene zakonom propisane zone sanitarne zaštite.

Opština Žabljak:

Na osnovu Odluke o vodosnabdijevanju, tretmanu i odvođenju otpadnih voda na području opštine Žabljak („Sl.list CG-opštinski propisi“, br. 15/08) d.o.o. Komunalno i vodovod sprovodi propisanu sanitarnu zaštitu izvorišta.

Mjera 6: Implementirati HACCP u svim vodovodima

Implementacija HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point- Analiza opasnosti kritične kontrolne tačke) sistema mjera je neophodna u svim vodovodnim i kanalizacionim preduzećima koja treba po ovom sistemu da vrše kontrolu vode. Akcionim planom je definisano da se aktivnosti na realizaciji ove mjere sprovedu kontinuirano, a za nosioce mjere su određena vodovodna i kanalizaciona preduzeća.

Stepen realizacije mjere je još uvijek na niskom nivou, prije svega zbog neinformisanosti opštinskih vodovodnih i kanalizacionih preduzeća o postupku implementacije HACCP sistema, kao i zbog nedostatka finansijskih sredstava.

S tim u vezi, preporuka je da se obezbjedi tehnička podrška, odnosno adekvatno sertifikaciono tijelo koje bi na nivou države pomoglo implementaciju mjere, kao i da se organizuju seminari za predstavnike vodovodnih i kanalizacionih preduzeća na temu značaja i postupka sprovođenja HACCP sistema.

U nastavku slijedi pregled dosadašnjih aktivnosti na realizaciji mjere u pojedinim preduzećima.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Budva:

JP „Vodovod i kanalizacija“ Budva je prije sedam godina sprovelo i usvojilo ISO 9001:2000 standard.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Bar:

U oktobru 2013.godine je održan sastanak na kojem je napravljen plan daljeg uvođenja HACCP principa u JP „Vodovod i kanalizacija“ Bar. Oformljen je tim koji će raditi na ovim poslovima i isti je počeo sa prikupljanjem potrebne dokumentacije za pisanje HACCP plana za JP „Vodovod i kanalizacija“, Bar. Takođe, 18.septembra 2013.godine u ovom preduzeću je održana prezentacija o HACCP sistemu.

HACCP tim je pripremio nacrt plana za uvođenje HACCP sistema. Planirano je da se do početka marta 2014. godine odradi validacija HACCP plana, nakon čega se očekuje implementacija istog.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Nikšić:

Programom rada za 2013. godinu je bilo predviđeno uvođenje i implementacija HACCP sistema. S tim u vezi, prikupljena je i proučena zakonska regulativa iz ove oblasti. Upravni odbor donio je odluku o uvođenju HACCP sistema u preduzeću, a formiran je i tim za rad na uvođenju HACCP sistema, kao i usvojen obrazac za izradu procedura i uputstava. Urađen je poslovnik, 11 dokumenata (hazardi, kritične kontrolne tačke, kontrolne tačke, i dr.), i 12 procedura (8 opštih i 4 procedure vezane za kritične kontrolne tačke).

Slijedi izrada potrebnih uputstava koja prate procedure kao i definisanje zapisa i priloga. Nakon toga slijedi odabir sertifikacionog tijela i sertifikacija HACCP-a. Paralelno sa radom na dokumentaciji odrađeni su i radovi na terenu:

- adaptacija prostorija u pojedinim objektima,
- adaptacija krovova na objektima za vodosnabdijevanje i hlorisanje,
- obezbjeđenje agregata za kontinuirano napajanje hlorinatora električnom energijom,
- uspostavljeno kontinuirano hlorisanje vode za naselje Šipačno i Župa nikšićka,
- u toku je sveobuhvatna rekonstrukcija objekta PS Duklo koja se finansira iz IPA programa koja podrazumijeva zamjenu krova, bravarije – stolarije, elektro i vodovodne instalacije, podova, unutrašnje i spoljašnje uređenje objekta.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Kotor:

Implementacija mjere je u početnoj fazi.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Podgorica:

Kao najefikasnije sredstvo za osiguranje kvaliteta vode za piće i zaštitu zdravlja građana, u svim vodovodima, bez obzira na veličinu, je usvajanje preventivnog pristupa upravljanja koji obuhvata sve korake od izvorišta, rezervoara, distributivnog sistema do potrošača.

D.O.O. Vodovod i kanalizacija Podgorica, intenzivno radi na uvođenju preventivnog pristupa samokontrole - HACCP-a.

U skladu sa smjernicama Codex alimentarius komisije koja je definisala 7 principa kroz 12 koraka koji se moraju primjeniti tokom razvoja HACCP plana i implementacije HACCP sistema, ovo preduzeće sprovodi sledeće korake:

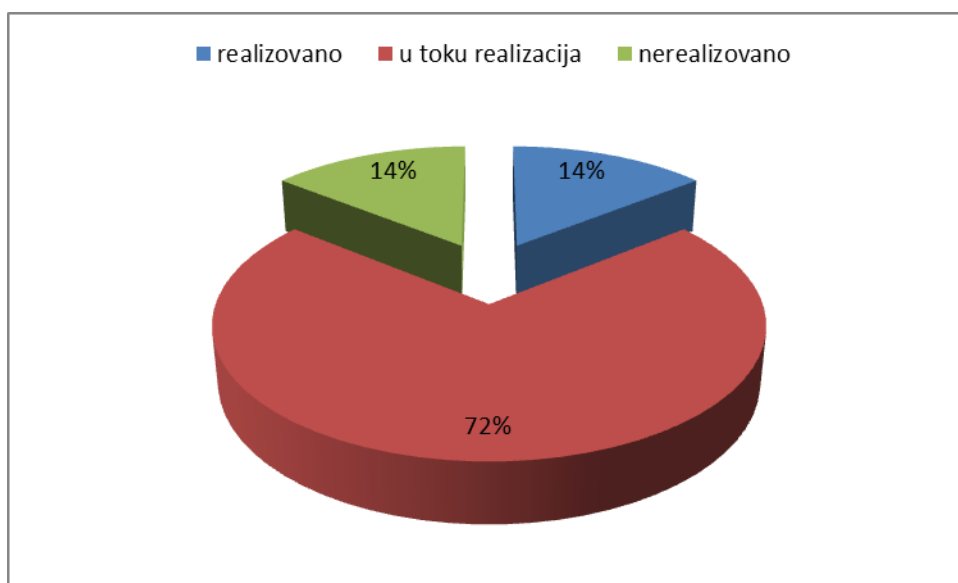
- Opisivanje cjelokupnog procesa proizvodnje vode za piće, karakteristike vode koja se isporučuje potrošačima kao i definisanje namjene proizvoda (vode za piće)
- Izrada dijagrama toka cjelokupnog procesa proizvodnje vode – od izvorišta do potrošača
- Analiza rizika, procjena veličine opasnosti i rizika- Sačinjavanje liste svih mogućih opasnosti i definisanje kontrolnih mjerenja za sva izvorišta sirove vode i distributivnu mrežu (i rezervoare vode gdje postoje).
- Identifikacija kritičnih kontrolnih tačaka (CCP) – na osnovu analize rizika u svim fazama proizvodnje vode za piće, pri čemu su određene CCT na svim vodoizvorištima i distributivnoj mreži
- Definisane kritičnih granica za CCP- Poštujući kriterijume za bezbjednost vode za piće koji su sadržani u regulativama i Uputstvima (Pravilnik o bližim zahtjevima koje u pogledu bezbjednosti treba da ispunjava voda za piće Sl.list CG br.24/2012, Direktiva EU i preporuke Svjetske zdravstvene organizacije), D.O.O.“Vodovod i kanalizacija” Podgorica je uspostavilo i kritične limite (parametre), na kritičnim kontrolnim tačkama, na osnovu kojih se prati da li su kontrolne mjere koje se primjenjuju pod kontrolom ili ne
- Uspostavljanje sistema monitoringa za svaku kritičnu kontrolnu tačku (CCP) – propisan monitoring koji se sprovodi po tačno definisanom planu, frekvencom i na tačno definisanim mjernim mjestima. Ispitivanje parametara kvaliteta vode, definisanih monitoringom, vrši se u akreditovanoj internoj laboratoriji ovog Društva.
- Definisane procedure koje definišu korektivne mjere koje se primjenjuju kada rezultati mjerenja ukazuju na gubitak kontrole nad CCP – korektivne mjere koje obuhvataju niz radnji koje se preduzimaju sa ciljem eliminacije ili minimiziranja rizika ili njihovog svođenja na prihvatljiv nivo.

Mjera 7: Izvršiti delineaciju vodnih tijela u Crnoj Gori

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za vode.

Nije bilo aktivnosti na realizaciji mjere.

Grafik 2. Status realizacije mjera iz oblasti voda

IV Morski ekosistem

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za oblast morski ekosistem, definisane su 3 mjere koje je potrebno sprovesti u kontinuitetu, i sve tri su u fazi realizacije.

Mjera 1: Definisanje vodnih tijela, kopnenih, tranzicionih (bočatnih) i obalnih voda

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti kontinuirano, od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Preko GIZ-a se radi inicijalna karakterizacija Skadarskog jezera. Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju prikuplja podatke i prezentuje ih na sastancima koje organizuje GIZ. Što se tiče Crnomorskog sliva definisana su vodna tijela u okviru Plana upravljanja rijekom Savom (to se odnosi na Lim, Čehotinu, Taru, Pivu).

Mjera 2: Sanirati kanal Port Milena

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti kontinuirano, od strane opštine Ulcinj.

Obavljena je analiza mulja u Port Mileni i počela je prva faza čišćenja. Radi se na projektima kao što je prečišćavanje kanalizacionih voda biljem – biljni pročistači. Obavljene su popravke kanalizacione mreže na Velikoj plaži.

Mjera 3: Nastaviti s praćenjem morskog biodiverziteta i istim obuhvatiti sve grupe organizama

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti kontinuirano, od strane Agencije za zaštitu životne sredine, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Instituta za biologiju mora.

Agencija za zaštitu životne sredine je potpisala Standardno pismo o saglasnosti sa kancelarijom UNDP za realizaciju projekta "Studija izvodljivosti i dogovoreni plan za uspostavljanje morskog zaštićenog područja Platamuni". U okviru realizacije projekta ekspertska grupa Agencije za zaštitu životne sredine i Instituta za biologiju mora izvršice terenska istraživanja i prikupiti relevantne podatke, kako sa aspekta bioloških vrijednosti tako i sa aspekta kulturno-istorijskih, socio-ekonomskih i planskih, i na bazi analiza koncipirati dokument. Rok završetka projekta je jul 2014. godine.

V Zemljište

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu definisana je 1 mjera u oblasti zemljišta, za koju je predviđena kontinuirana realizacija.

Mjera 1: S obzirom da je Crna Gora ratifikovala Stokholmsku konvenciju (o dugotrajnim-perzistentnim zagađujućim materijama POP-s) treba nastaviti sa realizacijom ovog monitoringa, jer se njime detektuju osnovni „emiteri“ POP-sa u životnu sredinu, u cilju njihove redukcije do eliminacije iz ekosistema u predviđenom roku.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, a institucija nadležna za realizaciju mjere je Agencija za zaštitu životne sredine.

U okviru godišnjeg Programa monitoring životne sredine, Agencija za zaštitu životne sredine realizuje i Program praćenja sadržaja opasnih i štetnih materija u zemljištu. U okviru istoga, nastavlja se i sa monitoringom dugotrajnih – perzistentnih zagađujućih materija (POP-s). Programom monitoringa životne sredine za 2013. godinu, u ovom segmentu, praćeno je stanje na 36 lokacija, u 10 opština Crne Gore.

VI Upravljanje otpadom

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti upravljanja otpadom, definisano je 8 mjera.

Mjera 1: Uspostaviti sistem stroge kontrole odlaganja otpada u skladu s postojećom regulativom, kao i budućim zakonskim aktima

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, a nadležne za realizaciju mjere su lokalne samouprave.

U svim opštinama sprovodi se kontrola odlaganja otpada u skladu sa zakonskom regulativom, Odluci o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi prilikom privremenog skladištenja i lokalnim planovima upravljanja otpadom, a posredstvom komunalne inspekcije.

Prema informacijama dobijenim od lokalnih samouprava, uočeno je da je u opštini Andrijevica evidentan problem nekontrolisanog i neselektivnog odlaganja otpada na lokaciji Sućeska. S druge strane, u nekim lokalnim samoupravama u proteklom periodu je poboljšan sistem kontrole odlaganja otpada. Tako je u opštini Danilovgrad nastavljeno sa strogom kontrolom odlaganja otpada putem izdavanja saglasnosti određenim privrednim subjektima radi sakupljanja i transporta otpada na području opštine Danilovgrad, kao i prilikom izdavanja ekoloških saglasnosti. Opština Herceg Novi, preko organa Komunalne policije značajno je poboljšala sistem kontrole odlaganja otpada od pravnih i fizičkih lica i uspostavila je redovnu kontrolu javnih površina u vezi sa odlaganjem posebno građevinskog i zelenog otpada, uzimajući u obzir da se isti u najvećoj mjeri odlaže na nelegalan način. Što se tiče komunalnog otpada situacija je u potpunosti pod kontrolom i sve količine prikupljenog otpada kontrolišu se od strane inspekcija i Sekretarijata posebno iz razloga jer je otvaranjem linije za separatno odlaganje otpada uvedeno i mjerenje svih količina i vrsta prikupljenog otpada. Kao pozitivan primjer može se navesti i opština Nikšić u kojoj je postavljeno „zeleno ostrvo“ u centru grada, između zgrade opštine i Doma revolucije, tako da svi prolaznici mogu selektivno da odlažu metalni i plastični otpad.

U kontroli odlaganja otpada prednjači opština Tivat gdje je u toku 2013. godine vezano za kontrolu otpada Komunalna inspekcija postupala u 18 slučajeva, i to na sledeći način:

- Po ukazu na zapisnik za komunalni otpad izvršeno je 8 kontrole u kojima je u toku kontrole subjekat nadzora postupio;
  - Po ukazu na zapisnik za građevinski otpad izvršene su 4 kontrole u kojima su u toku kontrole subjekti nadzora postupili;
  - Po ukazu na zapisnik za bio razgradivi otpad izvršena je 1 kontrola i u toku iste postupljeno je po ukazu na zapisnik;
  - Po ukazu na zapisnik za kabasti otpad izvršene su 2 kontrole u kojima je subjekt nadzora u toku istih postupio;
  - Po ukazu na zapisnik za ambalažni otpad izvršena je 1 kontrola u kojoj je u toku iste subjekt nadzora postupio;
  - U dvije kontrole za kabasti otpad subjekti nadzora nijesu postupili pa su izrečene novčane kazne i to:
    - Za nepostupanje po rješenju 1 kazna u iznosu od 50,00 €
- Izrečen je i 1 prekršajni nalog po Zakonu o upravljanju otpadom u iznosu od 500,00 € .

Mjera 2: Na osnovu Zakona o upravljanju otpadom donijeti podzakonska akta

Rok za izvršenje ove mjere je 2013.godina, a nosilac je Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Na osnovu člana 62 stav 3 Zakona o upravljanju otpadom (Službeni liste Crne Gore, broj 64/11), Ministarstvo zdravlja je donijelo Pravilnik o uslovima, načinu i postupku obrade medicinskog otpada (Službeni list Crne Gore, broj 49/2012 od 21.09.2012.godine). Izmjene i dopune navedenog pravilnika su dostavljene Ministarstvu održivog razvoja i turizma na saglasnost.

Na osnovu Zakona o upravljanju otpadom donešeno je 27 podzakonskih akata (od čega je šest objavljeno u Službenom listu Crne Gore od juna do kraja 2013. godine).

Mjera 3: U cilju uklanjanja i sanacije neuređenih odlagališta potrebno je pored obezbjeđivanja finansijskih sredstava, pripremiti i odgovarajuću dokumentaciju, planove za odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m³, a za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m³ neophodno je uraditi projekte sanacije

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane lokalnih samouprava.

U okviru svakodnevnih aktivnosti komunalna preduzeća u Crnog Gori imaju aktivnosti na uklanjanju neuređena odlagališta manje zapremine. Za neuređena odlagališta većih zapremina (preko 1000 m³) izrada studija izvodljivosti za sanaciju ovih odlagališta kandidovana je za obezbjeđenje sredstava iz WBIF. Planirano je da se dio sredstava za realizaciju projekta obezbijedi iz kredita na osnovu Finansijskog sporazuma sa EIB za podršku projektima iz oblasti upravljanja otpadom. U narednom periodu predviđena je sanacija, pored odlagališta Čafe u Baru i Vrtijeljka na Cetinju i sanacija postojećih neuređenih odlagališta u 8 opština: Ulcinj, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Plav, Rožaje, Plužine i Pljevlja.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su opštine preduzele u izvještajnom periodu po ovom pitanju.

Opština Andrijevica:

Za sanaciju neuređenih odlagališta opština Andrijevica nije pripremala planove, niti su izdvajana finansijska sredstva.

Opština Bar:

U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom, jedinice lokalne samouprave su dužne da donesu Odluku o načinu na koji se vrši odvojeno sakupljanje i sakupljanje komunalnog otpada radi obrade i Plan upravljanja otpadom na području jedinice lokalne samouprave. U opštini Bar predmetna odluka još nije donesena a u planu je njena priprema u narednom periodu a dato pitanje je riješeno Odlukom o komunalnom redu.

Opština Berane:

U saradnji lokalne samouprave i JKP izvršena je sanacija većeg broja neuređenih odlagališta sa zapreminom manjom od 1000 m³. U narednom periodu uradiće se projekat sanacije odlagališta Pobljenici u Donjoj Ržanici čija procijenjena količina otpada iznosi preko 2000 m³.

Opština Bijelo Polje:

Za neka manja nelegalna odlagališta donešen je plan uklanjanja i sanacija istih.

Prijestonica Cetinje:

JKP Cetinje je izvršilo lociranje svih dostupnih neuređenih (nelegalnih) odlagališta komunalnog otpada i procjenu količine otpada na njima, i u odgovarajuću elektronsku evidenciju unijelo geografske koordinate istih. Iz navedene evidencije rezultira da na teritoriji Prijestonice postoji šezdesetak manjih neuređenih odlagališta otpada različitog sastava otpada na njima (uglavnom komunalnog i građevinskog), čija se pojedinačna procijenjena zapremina kreće u rasponu od 1m³ do 200m³.

U okviru Projektnog zadatka: „Analiza načina sakupljanja transporta i odlaganja otpada iz Prijestonice Cetinje i priprema idejnog rješenja i tenderske dokumentacije za rehabilitaciju odlagališta „Vrtijeljka”, kao komponente F Infrastrukturnog projekta Zapadnog Balkana (WB4-MNE-ENV-12), izabrani konsultant uradio je nacrt odgovarajućeg Idejnog rješenja sanacije (rehabilitacije) postojećeg nesanitarnog odlagališta otpada „Vrtijeljka”, na koji su Prijestonica kao korisnik i investitor Projektnog zadatka i Ministarstvo održivog razvoja i turizma kao predlagač projekta posredstvom PROCON-a konsultantu dostavili odgovarajuća mišljenja, komentare i sugestije. Paralelno sa ovom aktivnošću Prijestonica je sa konsultantom i uz posredstvo PROCON-a usaglasila tendersku dokumentaciju kako za izbor projektanta i izvođača radova na rehabilitaciji odlagališta, tako i za izbor nadzora nad projektovanjem i izvođenjem radova na rehabilitaciji odlagališta. Na navedene tenderske dokumentacije Prijestonica je dala odgovarajuću saglasnost.

Realizacijom ove komponente Projektnog zadatka Prijestonica će ostvariti jednu od svojih zakonskih obaveza u oblasti upravljanja otpadom u cilju rehabilitacije nesanitarnog odlagališta otpada „Vrtijeljka” koje je u višedecenijskoj upotrebi. Nesanitarno odlagalište otpada „Vrtijeljka“ će realizacijom ove komponente Projektnog zadatka biti zatvoreno i rehabilitovano implementacijom svih neophodnih mjera definisanih odgovarajućim EU direktivama i zakonodavstvom države Crne Gore u oblasti upravljanja otpadom.

Opština Danilovgrad:

Aktivnosti su dijelimično sprovedene. Finansijska sredstva koja su potrebna za uklanjanje i sanaciju neuređenih odlagališta čija zapremina iznosi od 100 m³– 1000m³ su obezbijedena, dok su planovi u postupku izrade. Na području opštine Danilovgrad nema evidentiranih nelegalnih smetlišta čija je zapremina veća od 1000 m³.

Opština Herceg Novi:

Opština Herceg Novi ima utvrđene lokacije neuređenih odlagališta otpada o čemu je obavjestila nadležno ministarstvo sa potrebnim podacima o zapremini odloženog otpada. Opština Herceg Novi nije izrađivala projekte za sanaciju neuređenih odlagališta osim projekta za sanaciju, rekultivaciju i zatvaranje smetlišta Ubli.

Opština Kolašin:

U pripremnoj fazi je izrada Lokalnog plana upravljanja otpadom, a u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom, Opština Kolašin, odnosno Sekretarijat za uređenje prostora, komunalno-stambene poslove i zaštitu životne sredine je izvršio popis nelegalnih odlagališta otpada na teritoriji opštine Kolašin i sačinio plan njihove sanacije.

Opština Kotor:

JKP "Kotor" redovno izvodi radove na sanaciji i uklanjanju neuređenih odlagališta. Tokom 2013. godine komisijski su popisana sva nelegalna odlagališta na teritoriji opštine Kotor. U toku su konsultacije oko sačinjavanja plana uklanjanja istih.

Opština Mojkovac:

U junu 2013.godine je donešena Odluka o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi prilikom privremenog skladištenja, shodno članu 78 Zakona o upravljanju otpadom („Sl.list Crne Gore- Opštinski propisi“, br. 19/2013).

Opština Plav:

Opština Plav je dobila saglasnost Ministarstva održivog razvoja i turizma na Odluku o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi.

Opština Plužine:

Po lokalnom Planu upravljanja otpadom Plužina za 2010-2014.godinu, neuređeno odlagalište pilane u Donjim Breznima kojim gazduje privredno društvo „BAST“ doo Nikšić je predviđeno za sanaciju. Na osnovu raspoloživih informacija u izradi je projektna dokumentacija za sanaciju odlagališta.

Opština Pljevlja:

Nelegalno odlaganje otpada u manjim količinama dešava se povremeno. Međutim, ova odlagališta nemaju zapreminu iznad 100 m³ i JP „Čistoća“ ih redovno uklanja.

Glavni grad Podgorica:

Završena je sanacija odlagališta neselektiranog otpada na području Konika, za koje je izrađena „Studija izvodljivosti sanacije neuređenog odlagališta otpada na prostoru Konika pored Kampa 2“.

Opština Rožaje:

Nije bilo aktivnosti.

Opština Šavnik:

Nije bilo aktivnosti.

Opština Tivat:

Na svako nekontrolisano odlaganje otpada JP "Komunalno"- Tivat je blagovremeno reagovalo i time spriječilo pojavu neuređenih odlagališta.

Što se tiče odlagališta čija je zapremina veća od 1000 m³, projekat sanacije za Sinjarevo nije urađen, a za Grabovac JP "Regionalni vodovod" projekat sanacije je urađen u martu mjesecu 2006. godine.

Opština Ulcinj:

Odlagalište „Hije” je djelimično očišćeno i planira se izrada projekta sanacije. Nedostaju finansijska sredstva.

Opština Žabljak:

Donešena je Odluka o utvrđivanju lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada.

Donešena je Odluka o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi.

Mjera 4: Smanjiti broj nelegalnih deponija i izgraditi sanitarne deponije

Rok za realizaciju mjere je 2020. godina, a kao nosioci mjere određene su lokalne samouprave.

Opština Andrijevica:

U opštini Andrijevica intenzivno se radi na uklanjanju nelegalnih odlagališta.

Opština Bar:

Izrađen je Elaborat o geotehničkim istraživanjima za sanaciju i rekultivaciju nesanitarnog odlagališta komunalnog otpada Čađe. Trenutno se vode aktivnosti na izradi tenderske dokumentacije za projektanta i izvođača radova po sistemu žute knjige Fidica-a. Inače, odlagalište je zatvoreno za odlaganje otpada od sredine 2008 godine.

Opština Bar je pripremila Plan selektivnog sakupljanja otpada u okviru urbanih cjelina

U opštini Bar ne postoje nelegalne deponije gdje se sistematski odlaže otpad. Postoje periodična mjesta gdje par domaćinstava odlažu otpad ili mjesta pored puteva gdje se odlaže građevinski otpad i ona se svakodnevno saniraju, ali nažalost ponovo nastaju na istom ili drugom mjestu. U opštini Bar je izgrađena regionalna sanitarna deponija Možura za opštine

Bar i Ulcinj. Deponija je zvanično otvorena u julu 2012 godine. U aprilu 2013.godine, deponija Možura je dobila integrisanu dozvolu za rad (IPPC dozvola) od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

Opština Berane:

U saradnji lokalne samouprave i JP Komunalnog preduzeća izvršena je sanacija većeg broja neuređenih odlagališta otpada. Urađen je glavni projekat izgradnje Regionalne sanitarne deponije Vasove vode.

Opština Bijelo Polje:

Opština Bijelo Polje aktivno radi na uklanjanju nelegalnih odlagališta.

Opština Budva:

Opština Budva koristi regionalnu sanitarnu deponiju „Možura“. U izvještajnom periodu, vršene su redovne kontrole od strane nadležne komunalne policije, i preduzimane mjere i radnje u cilju suzbijanja nelegalnog odlaganja otpada.

Prijestonica Cetinje:

Komunalna policija je u periodu jun-decembar 2013. godine preduzela mjere na uklanjanju: dvije nelegalne deponije komunalnog otpada i dvanaest nelegalnih deponija građevinskog otpada. Takođe JKP Cetinje u izvještajnom periodu nije saniralo nijedno nelegalno odlagalište, iz razloga neposjedovanja adekvatne mehanizacije i opreme. Preduzimanje mjera od strane preduzeća u cilju smanjenja broja neuređenih odlagališta uslovljeno je upotrebom mehanizacije koju preduzeće ne posjeduje, kao i angažovanjem odgovarajućeg broja radnika koje preduzeće nije u mogućnosti angažovati zbog zauzetosti istih na redovnom održavanju čistoće javnih površina. Permanentni problem vezan za smanjenje broja nelegalnih deponija je taj što se nakon uklanjanja manjih nelegalnih (tzv. „divljih deponija“) na istom mjestu od strane nesavjesnih pojedinaca vrši ponovno odlaganje komunalnog i drugog otpada na njima, čime se ne doprinosi smanjenju njihovog broja, a kontinuirani napor JKP Cetinje vezano za njihovo uklanjanje u uslovima ograničenih ljudsko-tehničkih kapaciteta na tim aktivnostima, ostaju bez trajnog efekta.

Na Cetinju je 15.05.2013. godine održana akcija čišćenja lokaliteta „Ševrlja“ u organizaciji Prijestonice, Agencije za zaštitu životne sredine, Programa Ujedinjenih nacija za razvoj i nevladine organizacije „Ozon“. I pored značajne količine otpada koja je tom prilikom uklonjena sa lokacije (cca 200m³), nakon ove akcije čišćenja pomenutog lokaliteta koja se organizuje po drugi put, u periodu koji je uslijedio pojedini nesavjesni građani su nastavili sa nelegalnim odlaganjem otpada na lokaciji na kojoj je obilaskom zaposlenih u JKP Cetinje u predhodnoj godini evidentirano oko 40m³ ponovno odloženog otpada mješovitog sastava.

Opština Danilovgrad:

Uklonjena su dva nelegalna smetlišta od strane JP „Komunalno“ Danilovgrad. JP „Komunalno“ Danilovgrad sakupljeni otpad sa teritorije opštine Danilovgrad odlaže na osnovu ugovora na deponiji „Livade“ u Podgorici koja je definisana Master planom kao regionalna deponija za Podgoricu, Cetinje i Danilovgrad.

Opština Herceg Novi:

Opština Herceg Novi je smanjila broj nelegalnih deponija, dobila odobrenje i saglasnost za funkcionisanje privremenog skladišta komunalnog otpada Tisove grede, isto uredila u skladu sa članom 78.Zakona o upravljanju otpadom, sa osnovnim ciljem da se do izgradnje nove sanitarne deponije na lokaciji Duboki do, ovo skladište koristi u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom.

Završen je postupak izrade projektne dokumentacije za izgradnju sanitarne deponije Duboki do, projekat je revidovan i data je saglasnost Agencije za zaštitu životne sredine na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu izgradnje ove deponije. Navedenim aktivnostima je pripremljena dokumentacija u skladu sa pozitivnim propisima za dostavljanje nadležnom ministarstvu za izdavanje građevinske dozvole, a u sklopu prioriternih projekata iz oblasti upravljanja otpadom ova deponija ušla je i u plan rada Vlade Crne Gore za 2014.godinu.

Opština Kolašin:

Opština Kolašin će poslove regionalnog upravljanja otpadom realizovati u saradnji sa opštinama Bijelo Polje i Mojkovac, u slučaju izgradnje regionalne sanitarne deponije u Bijelom Polju. U slučaju izgradnje sanitarne deponije u Beranama, JP za komunalne usluge će otpad prevoziti u Berane.

Opština Kotor:

Aktivnostima JKP "Kotor" kao i redovnom kontrolom od strane Komunalne policije, nastoji se smanjiti broj nelegalnih odlagališta. Sanitarna deponija na teritoriji opštine Kotor nije izgrađena pa se, na osnovu sklopljenog ugovora, koriste usluge deponije "Možura".

Opština Mojkovac:

U naseljima Uroševina i Polja sanirano je 7 nelegalnih lokacija na kojima je odlagan otpad.

Opština Nikšić:

Na teritoriji opštine Nikšić se na više lokacija, uprkos akcijama čišćenja, formiraju neuređena odlagališta tako da je prema podacima kojima raspolaže Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj, Sektor za zaštitu životne sredine i JP Komunalno evidentirano 13 lokacija (Tabela 1.) na kojima se nalaze različite količine komunalnog i drugog otpada.

Tabela 1. Popis neuređenih odlagališta sa procjenama količina odloženog otpada u Nikšiću

Lokacija	Vrsta otpada	Zapremina otpada	Zahvaćena površina
1. Ul. Rudarska	Miješani komunalni otpad i građevinski otpad	oko 500 m ³	Dužinom ulice 700 m prostire se mjestimično više deponija
2. Plavi most u Gvozdenicama	Miješani komunalni otpad, građevinski otpad i otpad od poljoprivrede	oko 1500 m ³	

3. Suvo polje - Ozrići	Miješani komunalni otpad, građevinski otpad, otpad od poljoprivrede, kabasti otpad i električni i elektronski otpad	nedefinisano jer je otpad razuđen	5000x1000 m
4. Pandurica (stari put ka Podgorici I)	Miješani komunalni otpad i građevinski otpad	oko 100 m ³	10x5 m
5. Pandurica (stari put ka Podgorici II)	Miješani komunalni otpad i građevinski otpad	oko 50 m ³	5x4 m
6. Riđani	Staklo od flaša, miješani komunalni otpad i građevinski otpad	oko 30000m ^{3*}	600x500 m
7. Sarajevski put (Studenačke glavice)	Miješani komunalni otpad	oko 100 m ³	10x10m
8. Brlja	Miješani komunalni otpad, građevinski otpad, otpad od poljoprivrede, kabasti otpad	više od 5000 m ³	kružnog oblika prečnika oko 500 m
9. Rampa Boksita (preko puta romskog naselja)	Miješani komunalni otpad	oko 200 m ³	50x4 m
10. korito i obale rijeke Gračanice (mjestimično)	Miješani komunalni otpad i građevinski otpad	--	--
11. Romsko naselje iza Trudbenika (kod separacije Čipranića)	Miješani komunalni otpad, građevinski otpad, kabasti otpad	50 m ³	50x2m
12. Kod groblja u Rubežima	Miješani komunalni otpad, građevinski otpad i kabasti otpad	oko 600 m ³	30x10x2 m
13. Korito i obale rijeke Bistrice (mjestimično)	Miješani komunalni otpad i građevinski otpad	--	--

* (napomena: naknadno dobijena informacija od mještana, stara deponija u riđanskim rupama, 20 godina se odlagao otpad do 1989. godine, zapreminu je nemoguće odrediti, na površini od najmanje 10 ha na više lokaliteta s obje strane puta, između Slanog jezera i Krupca)

Zvanično gradsko odlagalište otpada je na lokaciji "Mislov do", koji se nalazi 6,5 km južno od grada i ima status privremenog odlagališta. Detaljnim urbanističkim planom u blizini lokacije Mislov do predviđena je nova lokacija za Regionalnu sanitarnu deponiju koja bi svojim sadržajima ispunjavala sve zakonske uslove. Postojeća lokacija komunalne deponije nalazi se na glinovitoj terasi, a gornji sloj deponije nalazi se u ravni pristupnog puta. Površina deponije je 2 ha i prirodno je ograđena. Na postojećem privremenom odlagalištu Mislov do takođe se prikuplja, transportuje i odlaže i otpad koji ima karakter inertnog i neopasnog otpada od svih

pravnih subjekata sa teritorije Opštine Nikšić, kao što su ustanove i ostali komercijalni i nekomercijalni objekti u gradu.

Opština Plav:

U izvještajnom periodu aktivno se radilo na uklanjanju nelegalnih odlagališta.

Opština Plužine:

Na teritoriji opštine Plužine postoji veliki broj sitnih nelegalnih odlagališta koja nijesu registrovana, a na kojima se odlažu različite vrste otpada (komunalni, automobilske gume, metali, građevinski otpad, životinjski i dr.). Ova odlagališta se povremeno pojavljuju, najčešće na seoskom području, na pravcima lokalnih i magistralnog puta, u koritima rijeka i potoka i sl. Javno stambeno-komunalno preduzeće Plužine, sezonskim angažovanjem radne snage i akcijom „Neka bude čisto“ vrši prikupljanje otpada sa ovih odlagališta i vrši sanaciju istih.

Opština Pljevlja:

Za upravljanje komunalnim otpadom zaduženo je JP Čistoća, koji prikuplja otpad i odvozi na privremenu lokaciju Jagnjilo. Nekontrolisano odlaganje svojevremeno je vršeno u naselju Rudnica. Prikupljanje otpada vrši se na kompletnom gradskom području, u naseljima gradskog karaktera Gradac i Šula, u djelovima mjesnih zajednica Boljanići, Gotovuša, Srdanov grob, Zabrdje, Odžak i Kosanica.

Urađena je studija za izbor lokacije za regionalnu sanitarnu deponiju za opštine Pljevlja i Žabljak. U završnoj fazi je izrada Studije izvodljivosti, Idejni projekat i procjena uticaja na životnu sredinu za izgradnju regionalnog centra za upravljanje otpadom.

Glavni grad Podgorica:

Glavni grad Podgorica ima izgrađenu sanitarnu deponiju „Livade“ koja je počela sa radom 2006. godine. Deponija je izgrađena u skladu sa evropskim standardima koji definišu oblast upravljanja otpadom.

U martu 2013. godine, Agencija za zaštitu životne sredine izdala je Deponiji „Livade“ integrisanu dozvolu za rad (tzv. IPPC dozvolu), koju je bilo potrebno pribaviti shodno Programu usklađivanja pojedinih privrednih grana sa Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine.

Opština Rožaje:

Donijeta je Odluka kojom je definisana privremena lokacija, uslovi i način odlaganja komunalnog otpada u mjestu zvanom Besnik (6km od Rožaja). Ista je ograđena.

Opština Šavnik:

Donesena je Odluka o utvrđivanju lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada („Sl.list Crne Gore“ opštinski propisi br. 30/13).

Projekat „Uvođenje u sistem primarnog sakupljanja otpada 40% od 50% privatnih preduzeća iz Žabljaka, Kolašina, Berana i Šavnika 2013.god“ sprovodi se u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma i Svjetskom bankom. Aktivnost je i dalje u toku.

Opština Tivat:

Na svako nekontrolisano odlaganje otpada JP “Komunalno”- Tivat je blagovremeno reagovalo i time spriječilo pojavu neuređenih odlagališta.

Što se tiče sanitarne deponije, planskim dokumentima Opštine Tivat nije predviđena lokacija za njenu izgradnju. Opština Tivat je opredijeljena za regionalno rješavanje pitanja deponovanja otpada. Od decembra 2012. godine otpad se odvozi i deponuje na deponuju Možura u Baru.

U urbanom dijelu opštine započet je proces selektivnog sakupljanja otpada (postavljane su mreže za selektivno sakupljanje komunalnog otpada, pet ambalaže, papira i kartona). Ovaj način selektivnog sakupljanja je dao veoma dobre rezultate.

U urbanom dijelu na jednoj lokaciji postavljeni su podzemni kontejneri za selektivno sakupljanje otpada, a započeta je i procedura ugradnje podzemnih kontejnera na još pet lokacija.

JP “Komunalno” – Tivat ima izrađen Plan postavljanja kontejnera koji podrazumijeva lokacije za selektivno sakupljanje komunalnog otpada, pet ambalaže, papira i kartona.

Opština Žabljak:

Ne postoje nelegalne deponije.

Mjera 5: Postupno riješiti problem konačnog tretmana industrijskog opasnog otpada

Vlada Crne Gore, preko Ministarstva održivog razvoja i turizma, u saradnji sa Svjetskom bankom realizuje projekat “**Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje**“. Cilj projekta je konačna sanacija i remedijacija 4 identifikovane tzv. „crne ekološke tačke“, a to su **KAP, TE Pljevlja, Brodogradilište Bijela i Rudnik Šuplja stijena**, kao i rješavanje pitanja tretmana opasnog otpada.

Ugovor o kreditnom aranžmanu u iznosu od \$1.000.000 za realizaciju Pripremne faze projekta potpisan je u martu 2011. između Vlade Crne Gore i Svjetske banke. Pripremna faza projekta je završena.

Od tada do danas realizovane su brojne aktivnosti. Prvenstveno, konsultanti Svjetske banke su izradili detaljne Studije za sve lokacije i za svaku od njih su predložene alternative sanacije. Takođe, urađene su i Studije procjene uticaja na životnu sredinu i društvo kontaminiranih lokacija. Sve navedene Studije bile su predmet javne rasprave i bile su dostupne zainteresovanoj javnosti.

Kao implementaciona jedinica projekta izabrana je Agencija za zaštitu životne sredine, a takođe je formiran i Upravni odbor projekta kojeg pored predstavnika državnih organa čini i predstavnik NVO sektora.

Vlada Crne Gore je u **januaru 2013. usvojila Informaciju o realizaciji projekta i prihvatila njegovu realizaciju za 4 lokacije**, konstatujući da je uspješno završena pripremna faza. O tome je zvanično obaviještena Svjetska banka

Takođe, Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 14. II 2013. godine, donijela Odluku o zaduživanju i davanju garancija Crne Gore za 2013, u okviru koje je, za projekat „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje”, predviđeno zaduženje Crne Gore kod Svjetske banke u iznosu od 50 miliona eura.

Kada je riječ o izgradnji nacionalnog postrojenja za odlaganje i tretman opasnog otpada, za tu svrhu je urađena Studija za izbor lokacije za nacionalno postrojenje za opasan otpad. Na osnovu nje prepoznate su dvije lokacije za izgradnju nacionalnog postrojenja za opasan otpad: deponija Željezare Nikšić i KAP-ova deponija čvrstog otpada. Vlada je u decembru 2013. prihvatila prijedlog Ministarstva održivog razvoja i turizma i Agencije za zaštitu životne sredine da je optimalno rješenje za izgradnju nacionalne deponije prostor u okviru KAP-a.

U cilju realizacije Projekta, čija je ukupna vrijednost 50 miliona eura, sa **Svjetskom bankom su u decembru 2013. okončani tehnički pregovori o Ugovoru o kreditu.**

Krajem decembra 2013. Vlada usvojila Informaciju o rezultatima pregovora sa EBRD i prihvatila Usaglašeni zapisnik sa tehničkih pregovora. Na osnovu toga, Vlada je **prihvatila Ugovor o kreditu** između Crne Gore i EBRD za ovaj Projekat i ovlastila ministra finansija, da potpiše Ugovor o kreditu i drugu prateću dokumentaciju neophodnu za realizaciju Ugovora.

Preostalo je još da Crna Gora ispuni nekoliko elemenata definisanih na tehničkim pregovorima, kako bi se odmah nakon toga pristupilo potpisivanju Ugovora. Ugovor će postati operativan najkasnije u roku od 90 dana od datuma potpisivanja.

Mjera 6: Potrebno je da lokalne samouprave, koje to do sada nijesu uradile, pripreme lokalne planove upravljanja otpadom kojim bi planirane aktivnosti uskladile sa Državnim planom i definisale izvore finansiranja i dinamiku realizacije.

U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom u toku je izrada novog državnog i lokalnih Planova upravljanja otpadom, za period 2014-2020. godine. Projekat je izrađen od strane PROCON-a i odobren od Ministarstva održivog razvoja i turizma i Delegacije Evropske unije, za čiju realizaciju je angažovana španska kompanija "Eptisa". Cilj je da se pripremi Nacionalna strategija upravljanja otpadom i Državni plan, koji će podržati efikasnost i kontrolu zagađenja prouzrokovanu otpadom kroz implementaciju zakona u opštinskim planovima i jačanje njihovih kapaciteta. Projekat je otpočeo 29. 10. 2012. godine i trajaće 18 mjeseci i njegova specifičnost je što se uporedo sa Nacionalnom strategijom upravljanja otpadom rade Državni i Lokalni planovi upravljanja otpadom.

Tabela 2. Pregled lokalnih planova upravljanja otpadom po opštinama

Lokalna samouprava	Plan upravljanja otpadom
Andrijevića	Postoji plan upravljanja otpadom
Bar	Plan upravljanja otpadom za period 2010-2013 godina. Novi će biti izrađen nakon donošenja Državnog plana upravljanja otpadom
Berane	Do polovine 2014. godine biće finalizovan Nacrt lokalnog plana za opštinu Berane

Bijelo Polje	U toku je izrada novog Lokalnog Plana upravljanja otpadom
Budva	Nema Lokalni plan upravljanja otpadom.
Cetinje	Lokalni plan upravljanja otpadom za područje Prijestonice trenutno je u fazi prednacrt
Danilovgrad	Formirana je lokalna radna grupa koja trenutno radi na izradi Nacrta lokalnog plana upravljanja otpadom koji će biti usvojen po donošenju Državnog plana upravljanja otpadom.
Herceg Novi	Nakon donošenja Državnog plana za period 2014-2020 pristupiće se izradi Lokalnog plana za period 2014-2020-godina
Kolašin	Izrađen je Nacrt lokalnog plana upravljanja otpadom u opštini Kolašin za period 2014-2020 godina.
Kotor	Sredinom juna 2013. godine formirana je regionalna radna grupa u kojoj učestvuju opštine Tivat, Kotor i Ulcinj, koje rade na novim Lokalnim planovima koji će biti u potpunosti usaglašeni sa Državnim planom.
Mojkovac	U toku je izrada Lokalnog plana upravljanja otpadom.
Nikšić	Izrada Lokalnog plana upravljanja otpadom za opštinu Nikšić je otpočela u oktobru 2012. formiranjem baze podataka.
Plav	Plan upravljanja otpadom je usvojen i važi do 2016. godine.
Plužine	U toku su aktivnosti na izradi novog planskog dokumenta. Aktivnosti su započete u aprilu 2013.godine.
Pljevlja	Plan upravljanja otpadom u opštini Pljevlja za period 2010-2014. godine.
Podgorica	Lokalni plan upravljanja otpadom na period na koji bude donijet Državni plan upravljanja otpadom, donijeće se u roku od 6 mjeseci od donošenja Državnog Plana upravljanja otpadom.
Rožaje	U pripremi je petogodišnji plan upravljanja otpadom za period 2014. -2019. godina.
Šavnik	U toku je završna faza izrade Plana upravljanja otpadom, kojim će se planirane aktivnosti uskladiti sa Državnim planom i definisati izvori finansiranja i dinamika realizacije.
Tivat	U toku je izrada novog Lokalnog plana upravljanja otpadom u okviru projekta "Priprema i implementacija državnog i lokalnih planova upravljanja otpadom", koji finansira Delegacija evropske unije u Crnoj Gori, a realizuje španska kompanija Eptisa Servicios de Ingenieria S.L.
Ulcinj	U toku je izrada Lokalnog plana upravljanja otpadom za period 2013-2018
Žabljak	Urađen Plan upravljanja otpadom 2010-2014.

Mjera 7: Ubrzati aktivnosti na izgradnji regionalnih centara za obradu otpada

Pored već izgrađenih regionalnih centara u Podgorici i Baru, u proteklom periodu stvarani su uslovi za izgradnju regionalnih centara u Beranama, Nikšiću, Pljevljima i Herceg Novom (izrada tehničke dokumentacije). Imajući u vidu da je u toku izrada novog Državnog plana upravljanja otpadom ovim dokumentom će se definisati tačan broj regionalnih centara za

obradu otpada u Crnoj Gori. Nakon donošenja Državnog plana upravljanja otpadom ubrzaće se aktivnosti na izgradnji ovih centara.

Regionalni centar za obradu otpada Nikšić/Plužine/Šavnik

Prema Strateškom master planu upravljanja otpadom usvojenom 2005.godine, za područje opština Nikšić, Plužine i Šavnik predviđena je izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom u opštini Nikšić, kao i izgradnja transfer stanica u opštinama Šavnik i Plužine. Izgradnja regionalnog centra u okviru kog je planirana izgradnja reciklažnog centra, predviđena je na lokaciji „Budoš”.

Status projekta:

I Prostorno planska dokumentacija:

Za potrebe izgradnje regionalnog centra za upravljanje otpadom usvojene su izmjene i dopune Prostornog plana opštine Nikšić, kojima je izgradnja istog predviđena na lokaciji „Budoš”.

Za potrebe izgradnje transfer stanica u opštinama Šavnik i Plužine nijesu definisane lokacije za izgradnju transfer stanica. Iste će biti utvrđene tokom izrade odgovarajuće tehničke i planske dokumentacije, nakon čega će se, eventualno, pristupiti rješavanju imovinsko-pravnih odnosa.

II Imovinsko-pravni odnosi:

Zemljište na lokaciji „Budoš”, koja je predviđena za izgradnju regionalnog centra za upravljanje otpadom, je u privatnom vlasništvu. Uprava za nekretnine PJ Nikšić donijela je odluku o eksproprijaciji zemljišta, međutim vlasnici parcela na kojima je planirana izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom podnijeli su žalbu upravnom sudu na donesenu odluku, i sudski proces je u toku. Uprava za nekretnine PJ Nikšić izdala je rješenje o eksproprijaciji pristupnog puta deponije u maju 2012.god.

III Tehnička dokumentacija:

Do sada Nacrt Glavnog projekata je šest puta reviodovan i nije dobio saglasnost revizone komisije. U vezi sa nastalim problemom vezano za dobijanje saglasnosti na Glavni projekat, Direkcija javnih radova angažovala je firmu „Hydro GYS” kao treću stranu u ulozi „superrevizije”. „Hydro Gis” je formirao komisiju koja se sastoji od tri člana i uvidom u nacrt Glavnog projekta i Izvještaje revizone komisije pripremio je Izvještaj o Glavnom projektu Regionalne deponije u Nikšiću, 09.01.2013. god. Revident je vratio Glavni projekat Projektantu na doradu osmi put u decembru 2013. godine.

PROCON je u saradnji sa COWI-jem i MORiT-om, u septembru 2013. godine, pripremio grant aplikaciju: „Tehnička podrška u otklanjanju nedostataka Glavnog projekta i podrška u pripremi tenderske dokumentacije”. Međutim, aplikacija nije dobila pozitivnu ocjenu EIB-a, zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa.

Regionalni centar za obradu otpada Berane/Plav/Andrijevića/Rožaje

Strateškim master planom za upravljanje otpadom predviđeno je da se za opštine Berane, Andrijevića, Plav i Rožaje gradi zajednička sanitarna deponija. Na osnovu Studije za izbor lokacije za izgradnju deponije, Opština Berane se opredijelila da ovaj projekat realizuje na svojoj teritoriji, na lokaciji “Vasove vode”.

Potrebna sredstva i finansiranje: Prema Glavnom projektu vrijednost investicije iznosi 9,3 miliona €, od čega sredstva potrebna za realizaciju I faze iznose oko 5,5 miliona €. Aktivnosti u okviru I faze projekta obuhvataju: sanaciju postojećeg neuređenog odlagališta, nivelaciju terena, izradu podloge, izgradnju sistema ocjednih voda, zatvaranje sanitarne kade, sakupljanje i spaljivanje gasa, izgradnju pristupnog puta, nabavku opreme za deponiju i izgradnju reciklažnog centra. Evropska investiciona banka (EIB) nije podržala finansiranje izgradnje ove deponije za potrebe četiri navedene opštine, iako su bile stvorene sve pretpostavke da se projekat relativno brzo realizuje. U pregovorima sa EIB–om, postignuto je da EIB prihvati finansiranje izgradnje deponije na lokaciji Vasove vode, ali pod uslovom da ona služi potrebama 7 opština na sjeveroistoku Crne Gore (Berane, Andrijevića, Plav, Rožaje, Bijelo Polje, Kolašin i Mojkovac). Opština Berane se, međutim, opredijelila da pitanje izgradnje deponije na Vasovim vodama rješava kroz javno - privatno partnerstvo, ali je i ovaj pokušaj bio neuspješan, tako da je pitanje finansiranja Projekta i dalje ostalo otvoreno. Složenosti situacije u realizaciji ovog projekta doprinosi i otpor lokalnog stanovništva izgradnji deponije na odabranoj lokaciji.

Stanje projekta: U organizaciji Opštine Berane urađeni su Studija za izbor najpovoljnije lokacije sanitarne deponije za opštine Berane, Andrijevića, Plav i Rožaje, Studija izvodljivosti za izgradnju deponije i Elaborat procjene uticaja deponije na životnu sredinu, na koji je pribavljena saglasnost nadležnog organa ali mu je istekao rok važenja. Opština Berane je pokrenula proceduru izrade novog Elaborata procjene uticaja deponije na životnu sredinu. Lokacija «Vasove vode» je prostornim planom opštine Berane određena za tu namjenu. Uz pomoć države (sredstva obezbijedena u kapitalnom budžetu) urađen je Glavni projekat (očekuje se revizioni izvještaj). Urađen je Urbanistički projekat sa strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu. Opštine regiona su angažovale Internacionalnu finansijsku korporaciju (IFC), članicu Svjetske banke, kao vodećeg savjetnika po pitanju strukturiranja i implementacije javno-privatnog partnerstva za regionalnu sanitarnu deponiju Vasove vode. Opština Berane je, uz podršku IFC, objavila poziv za iskazivanje interesa za realizaciju projekta (finansiranje, izgradnja i upravljanje regionalnim centrom) na koji se javilo šest firmi (tri iz Italije, dvije iz Austrije i jedna iz Njemačke), koji je neuspješno završen zbog neodgovarajuće finansijske ponude.

Posebno formirani Ekspertski tim dao je stručni nalaz da je lokacija „Vasove vode“ pogodna za privremeno skladištenje komunalnog otpada i da ispunjava, propisima utvrđene, kriterijume za izgradnju Regionalnog centra za obradu otpada.

Regionalni centar za obradu otpada Pljevlja/ Žabljak

Prema Strateškom master planu upravljanja otpadom usvojenom 2005. god, za područje opština Pljevlja i Žabljak predviđena je izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom u opštini Pljevlja, kao i izgradnja transfer stanica u opštini Žabljak. Izgradnja regionalnog centra u okviru kog je planirana izgradnja reciklažnog centra, predviđena je na lokaciji „Repetitor“ koji obuhvata površinu od 13,9 ha. Izgradnjom regionalnog centra u Pljevljima, rješava se problem odlaganja čvrstog otpada u pomenutim opštinama na 33god., što doprinosi poboljšanju stanja životne sredine i očuvanju javnog zdravlja.

Status projekta:

I Prostorno planska dokumentacija:

U junu 2009. godine, pripremljena je Studija za izbor lokacije za izgradnju regionalnog centra za upravljanje otpadom za opštine Pljevlja i Žabljak.

Usvojen je prostorno planski dokument opštine Pljevlja, kojim se definiše izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom na odabranoj lokaciji „Repetitor” u aprilu 2011. god.

Urbanističko tehnički uslovi za izgradnju regionalnog centra za upravljanje otpadom u opštini Pljevlja izdati su u martu 2011.god.

II Imovinsko-pravni odnosi:

Zemljište na kojem će se graditi regionalni centar za upravljanje otpadom je u opštinskom vlasništvu.

III Tehnička dokumentacija:

Izrada Studije izvodljivosti i EIA se finansiraju iz sredstava tehničke podrške za implementaciju projekta „Upravljanje čvrstim otpadom u Crnoj Gori”, obezbijedenih iz EU fonda WBIF 2010, od strane konsultanta COWI. Nacrt studije izvodljivosti izrađen je septembru 2012. godine. U skladu sa komentarima opštine Pljevlja, MORIT-a, EIB-a i PROCON-a, krajem decembra 2013.godine, pripremljen je usklađeni Nacrt studije izvodljivosti sa prikazom finansijske analize koja obuhvata 33-ogodišnje razdoblje (2015-2047).

Nacrt EIA je pripremljen u III kvartalu 2012. godine. U skladu sa dobijenim komentarima, COWI je doradio EIA i dostavio ga krajem decembra 2013. godine. EIA je prosljeđena opštini Pljevlja i MORIT-u na saglasnost.

Centar za obradu otpada Herceg Novi

Opis projekta: Strateškim master planom za upravljanje otpadom razmatrana su alternativna rješenja za odlaganje otpada sakupljenog na teritoriji opštine Herceg Novi. Prvo je podrazumijevalo regionalno rješenje ovog pitanja sa opštinama Kotor, Budva i Tivat, a drugo izgradnju lokalne sanitarne deponije na lokaciji Duboki do u opštini Herceg Novi. Polazeći od problema u konačnom definisanju lokacije za zajedničku deponiju za ove četiri opštine i protivljenja opštine Kotor da se deponija gradi na lokalitetu Trešanjski mlin, Opština Herceg Novi je preduzela aktivnosti na stvaranju uslova za izgradnju deponije za svoje potrebe. Zbog toga je izgradnja sanitarne deponije za opštinu Herceg Novi svrstana u grupu prioriternih projekata uz uslov da se pitanje odlaganja otpada sakupljenog na teritoriji ove opštine ne riješi u okviru regionalne sanitarne deponije za opštine Budva, Kotor, Tivat i Herceg Novi.

Potrebna sredstva i finansiranje: Prema Studiji izvodljivosti ukupna vrijednost projekta je 5,4 miliona €, od čega je za realizaciju I faze potrebno obezbijediti 2,6 miliona €.

Stanje projekta: Urađena je Studija izbora lokacije, kojom je kao najpovoljnija odabrana lokacija Duboki do. Takođe je urađena i revidovana Studija izvodljivosti i donesen prostorno - planski dokument za prostor na kojem je predviđena izgradnja deponije. Zemljište je u državnom vlasništvu. Izrada Glavnog projekta je u završnoj fazi, a u toku je izrada Elaborata procjene uticaja deponije na životnu sredinu. Opštine Kotor, Tivat i Herceg Novi su zaključile Protokol o namjeri zajedničkog organizovanja deponije za odlaganje otpada.

Sustem ocjednih voda na deponiji Livade u Podgorici

Opis projekta: Izgradnjom sanitarne deponije “Livade” u Podgorici nije riješeno pitanje ocjednih voda iz deponije. Naime, sada se vrši recikulacija ocjednih voda u tijelo deponije iz posebnog rezervoara čiji zidovi nijesu betonirani i vodopropusni su. Zbog toga postoji realna

opasnost da ocjedne vode dospiju u podzemne vode koje se nalaze ispod lokacije deponije i mora se uraditi trajno rješenje koje predviđa izgradnju sistema za tretman tih voda nakon čega bi se ispustile u kanalizaciju. Zbog negativnog uticaja otpadnih voda na životnu sredinu, ovaj projekat je od Glavnog grada Podgorice i od strane Ministarstva ocijenjen urgentnim. Sistem ocjednih voda razrađen je u okviru Glavnog projekta za izgradnju deponije.

Potrebna sredstva i finansiranje: Sredstva potrebna za izgradnju sistema procijenjena su na 2,377 milion €. Iz kredita EIB obezbijedeno je 1,867 miliona €, 440.000 € je obezbijedeno iz budžeta Glavnog grada, a 70.000 € je podrška u izradi tendreske dokumentacije iz WBIF TA.

Stanje projekta: Urađen je Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu i idejno rješenje postrojenja za preradu procjednih voda. Urađena je tenderska dokumentacije za izbor projektanta i izvođača radova, kao i tenderska dokumentacija za izbor nadzora nad izgradnjom i pribavljena saglasnost Evropske investicione banke (EIB) na istu. Na bazi ove dokumentacije raspisan je tender za izbor projektanta i izvođača radova, kao i za izbor nadzora nad izgradnjom. Postupak otvaranja tendera sproveden je u junu 2012.godine. U predviđenom roku dostavljene su dvije ponuda (konzorcijum "WEHERLE/WTA", Austrija i "SADE", Srbija). Nakon izvršene evaulacije Komisija je odlučila da poništi tender, jer nijedna firma nije zadovoljila zahtjeve tendera.

Pozivajući se na EU Direktive u oblasti otpadnih voda, međunarodni ekspert "COWI" je ukazao Komisiji za evaluaciji tendera i DOO "Deponija" da Pravilnik o kvalitetu i sanitarno tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda u javnu kanalizaciju ("Službeni list Crne Gore", br. 48/08, 9/10) postavlja visoke kriterijume u dijelu hlorida budući da u zemljama EU povećana koncentracija hlorid nije definisana kao limitirajući faktor za ispuštanje otpadnih voda u kanalizaciju ili recipijent. S tim u vezi, DOO "Deponija" je pripremio zahtjev za izmjenu Pravilnika u dijelu koji se odnosio na koncentraciju hlorida na bazi čega je izvršena izmjena Pravilnika (izmjene su objavljene u "Službenom listu Crne Gore" od 8.10.2012.godine). Pripremljena je nova tenderska dokumentacija čiji su zahtjevi usklađeni sa izmjenama u Pravilniku. Novi tender je objavljen 24.10.2012. godine, a otvaranje ponuda je obavljeno 20.12.2012. godine. Polovinom marta 2013. godine odabran je ponuđač za projektovanje i zvođenje radova.

U aprilu 2012. godine objavljen je tender za izbor nadzora nad izvođenjem radova. Ovaj tender je poništen i ponovo raspisan u oktobru 2012. godine. Evaluacija ponuda je završena, a Ugovor za usluge nadzora potpisan je 16.09.2013. godine.

Izgradnja reciklažnog centra u opštini Bar

U julu 2012. godine počela je sa radom sanitarna regionalna deponija na lokaciji Možura u opštini Bar, za potrebe opština Bar i Ulcinj. Na ovoj teritoriji se godišnje proizvede oko 23.051 tona otpada. Postojeći sistem upravljanja otpadom, kada su u pitanju reciklažne aktivnosti je nedovoljno razvijen i nesistematičan, i ne postoje pouzdane analize koje se odnose na sastav otpada, naročito one koje se odnose na potencijal materijala koji se može reciklirati. U skladu sa aktivnostima na uspostavljanju sistema upravljanja otpadom, opština Bar je planirala izgradnju reciklažnog centra i uspostavljanje zelenih ostrva u gradu. Izgradnjom reciklažnog centra u Baru smanjiće se količine deponovanog otpada sakupljenog sa prostora opština Bar i Ulcinj, što doprinosi produžetku vijeka trajanja deponije, kao i poboljšanju stanja životne sredine i očuvanju javnog zdravlja. U sklopu Studije izvodljivosti izgradnje regionalne deponije u opštini Bar obuhvaćena je i izgradnja reciklažnog centra na lokaciji „Možura“. Stoga, neophodno je izraditi potrebnu prostornu i tehničku dokumentaciju za realizaciju projekta.

U izvještajnom periodu u opštini Bar je formirana radna grupa od prestavnika državne i lokalne uprave koja će kordinirati aktivnosti na pripremi uslova za izgradnju reciklažnog centra i pilot projekta za izgradnju postrojenja za kompostiranje biorazgradivog otpada u okviru sanitarne deponije „Možura“.

Status projekta:

I Prostorno planska dokumentacija:

Nije usvojena prostorno planska dokumentacija. Predstoji izrada Studija izbora lokacije, a nakon toga izrada Lokalne studije lokacije.

II Imovinsko-pravni odnosi:

Nije definisana lokacija za izgradnju reciklažnog centra. Ista će biti utvrđena tokom izrade odgovarajuće tehničke i planske dokumentacije, nakon čega će se, eventualno, pristupiti rješavanju imovinsko-pravnih odnosa.

Nije izrađena tehnička dokumentacija. U I kvartalu 2013. godine kroz paket bilateralne saradnje Kraljevine Norveške i Crne Gore za 2013. godinu, PROCON je predložio finansiranje izrade Studije izvodljivosti za izgradnju reciklažnog centra u opštini Bar.

Ostali projekti: U opštini Danilovgrad izvođenje građevinskih radova na reciklažnom dvorištu je otpočelo u novembru mjesecu 2013. godine.

Opština Herceg Novi je samostalno definisala potrebe, organizovala i finansirala projekte :

- selektivno odlaganja otpada za građane Herceg Novog , Igala , od 2006.g. i nastavlja sa ovim projektom
- program izgradnje reciklažnog dvorišta, potrebe u opštini su za 3 takve lokacije, izgrađena jedna 2009. koje je u funkciji
- transfer stanicu za čvrsti komunalni otpad u 2012.g.za potrebe transporta otpada na deponiju
- liniju za separaciju otpada u Meljinama izgradnjom objekta i nabavkom opreme kroz donatorska i kreditna sredstva Vlade R Slovenije. u 2012.g.

Glavni grad Podgorica izgradio je reciklažno dvorište na lokaciji prigradskog naselja Zabjelo, a u toku su aktivnosti na izgradnji drugog reciklažnog dvorišta na teritoriji ove opštine, na lokaciji prigradskog naselja Tološi.

U opštini Kotor, na lokaciji bivše regionalne sanitarne deponije Lovanja postoji reciklažni-transfer centar u kojem se vrši sekundarna selekcija otpada i pretovar u cilju transporta otpada sa teritorije opština Tivat i Kotor.

U opštini Žabljak u toku su aktivnosti na projektovanju i izgradnji transfer stanice i reciklažnog dvorišta.

Mjera 8: Organizovati javne kampanje u cilju oblikovanja javnog mnjenja i pripreme građanstva na ispunjenje zakonskih obaveza Crne Gore kad je u pitanju selektivno odvajanje otpada

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane lokalnih samouprava.

U saradnji organa državne i lokalne samouprave sa nevladinim organizacijama organizovan je niz projekata u cilju oblikovanja javnog mnjenja i pripreme građanstva na ispunjenje zakonskih obaveza Crne Gore kad je u pitanju selektivno odvajanje otpada.

Iako lokalne samouprave intenzivno i u skladu sa svojim mogućnostima rade na ispunjenju obaveze selektivnog odvajanja otpada, javnost je malo o tome upoznata i u relativno malom broju opština su u proteklom periodu organizovane javne kampanje koje imaju cilj oblikovanje javnog mnjenja po ovom pitanju.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su određene lokalne samouprave preduzele po ovom pitanju.

Opština Berane

Sekretarijat za uređenje prostora, zaštitu životne sredine, stambeno-komunalne poslove i saobraćaj priprema Odluku o selektivnom prikupljanju komunalnog otpada i paralelno sa izradom iste će raditi na upoznavanju stanovništva sa njenim sadržajem kako bi se obezbijedila njena lakša implementacija.

Opština Danilovgrad

U cilju oblikovanja javnog mnjenja krajem novembra 2013.godine odštampane su brošure radi šireg i boljeg informisanja građana na temu – održivo upravljanje otpadom. Brošure su jedna od aktivnosti na projektu “Unapređenje upravljanja otpadom u opštini Danilovgrad” koji sprovodi JP “Komunalno” u saradnji sa Opštinom Danilovgrad, a biće distribuirane građanima uz račun za komunalne usluge.

Opština Herceg Novi

Navedena aktivnost sprovodi se u domenu programskih aktivnosti DOO Čistoća Herceg Novi za predškolsku i školsku omladinu i svake godine su obuhvaćene sve škole. Ipak, ove aktivnosti su nedovoljne za značajniji uticaj na javno mnjenje. Plan je da podrškom opštine u saradnji sa NVO i istaknutim građanima opštine kroz sredstva elektronskih medija u opštini i kroz informisanje građana i turista značajnije se poboljša ovaj segment u narednom periodu kroz osmišljavanje aktivnosti svih relevantnih struktura u pravcu stvaranja povoljne javne svijesti o potrebi selektivnog odlaganja otpada.

Opština Kolašin

U izvještajnom periodu nije bilo sprovođenja kampanje o selektivnom odlaganju otpada. Ranija kampanja je odvijana u saradnji sa NVO „Natura” iz Kolašina, pod nazivom „I ti učini da otpad ne bude problem”. Slični projekti su kandidovani od strane nekih nevladinih organizacija sa područja opštine, a prema fondovima EU.

Opština Mojkovac

Organizovana je kampanja „Znanje za održivi razvoj“ u okviru koje je vršena edukacija za selektivno sakupljanje otpada.

Opština Nikšić

Opština Nikšić saraduje sa NVO „Alfa Centar“ na projektu „Reciklaža nije blamaža“. Projekat je pobjednik ovogodišnjeg konkursa Nikšićke Pivare, a nagrada od 10.000,00 eura, biće utošena za promociju selektivnog odlaganja i recikliranja otpada.

Opština Tivat

Opština Tivat i preduzeće “Komunalno” d.o.o. iz Tivta sprovode javne kampanje kada su pitanju pripreme građana u cilju sprovođenja selektivnog sakupljanja otpada.

Opština Pljevlja

Tokom 2013.godine organizovane su javne kampanje u cilju oblikovanja javnog mjenja i pripreme građanstva za ispunjenje zakonskih obaveza Crne Gore kada je u pitanju selektivno odlaganje otpada. U saradnji sa FORS Montenegro u okviru projekta prekogranične saradnje na temu „Upravljanje komunalnim otpadom” održano je tokom 2013.godine 10 javnih tribina. U okviru pomenutog projekta očekuje se i nabavka opreme za JP „Čistoća” koja će poboljšati rad preduzeća.

Opština Plužine:

Građani se blagovremeno obavještavaju putem web sajta opštine Plužine, www.pluzine.me, oglasnih tabli, putem brošura i letaka koji se dijele građanima, kao i u sklopu akcije „Neka bude čisto” koju sprovodi Javno komunalno preduzeće.

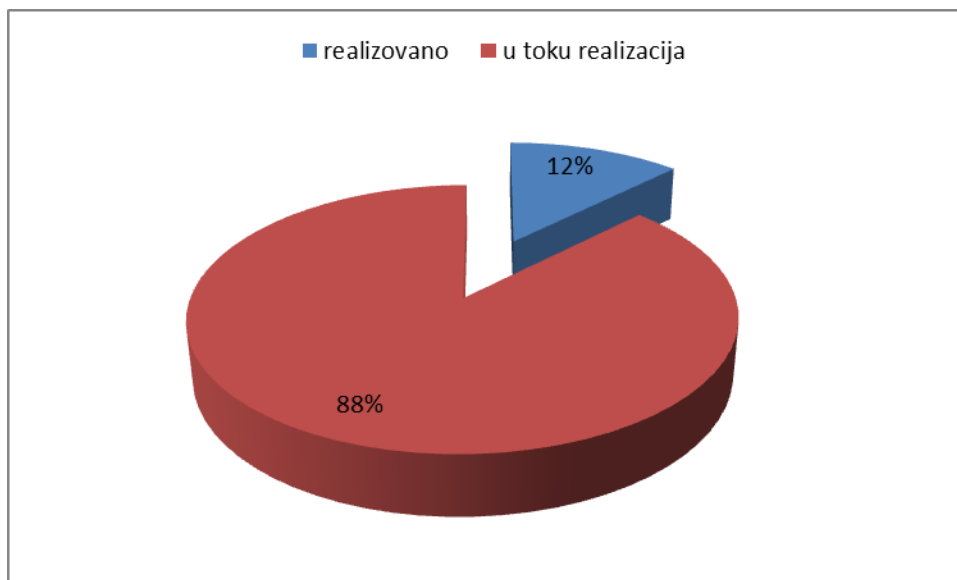
Preporuka Prijestonice Cetinje: *U saradnji sa svim lokalnim samoupravama, koordinirano za područje čitave države, osmisliti i sprovesti jedinstvenu nacionalnu kampanju za podizanje svjesnosti javnosti o prednostima selektivnog sakupljanja (odlaganja) otpada.*

Obrazloženje: *Bez utvrđivanja i uključivanja u odgovarajući zakon i podzakonska akta stimulativnog sistema tarifa (umanjenja mjesečnih računa za pruženu uslugu sakupljanja i odvoženja komunalnog otpada) za one subjekte (pravna i fizička lica) koji selektivno odlažu otpad, i zajednički i koordinirano sa lokalnim samoupravama vođene kampanje na nacionalnom nivou o selektivnom odlaganju otpada i njegovoj reciklaži (ponovnoj upotrebi-*

povratu) i upotrebi istog u proizvodnji energije i dr., ciljevi reciklaže i ponovne upotrebe otpadnih materija zacrtani kako u važećem zakonu tako pretpostavljamo i u planiranim izmjenama i dopunama istog usklađenih sa odgovarajućim EU direktivama u oblasti upravljanja otpadom, biti teško ostvarivi. Takođe otežavajuću okolnost za oblast svih komunalnih usluga pa i usluge sakupljanja otpada predstavlja čekanje na usvajanje novog Zakona o komunalnim djelatnostima koji će između ostalog definisati mogućnost i modalitete uključivanja privatnog sektora u oblast pružanja komunalnih usluga (konkretno za upravljanje otpadom) što bi doprinijelo efikasnijem i kvalitetnijem pružanju komunalnih usluga uvođenjem konkurencije u sektor.

Grafik 3. Status realizacije mjera iz oblasti upravljanja otpadom

VII Biodiverzitet

Mjera 1: Uspostavljanje kanalizacione mreže na području Ade Bojane

Mjeru je neophodno realizovati u periodu 2013-2014. godina, a za nosioca je određena opština Ulcinj.

U toku su aktivnosti na rješavanju problema otpadnih voda za objekte na Adi Bojane.

Mjera 2: Sprovesti reviziju statusa zaštite Ratca sa Žutokrlicom

Rok za realizaciju mjere je 2013. godina, a kao nosioci su određeni Agencija za zaštitu životne sredine, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom i opština Bar.

JP „Morsko Dobro“ je iniciralo reviziju statusa i izradu Studije zaštite zaštićenog područja Ratca sa Žutokrlicom koja je, shodno proceduri, odrađena od strane bivšeg Zavoda za zaštitu prirode. Nakon finalizacije Studije (2012. godine), shodno činjenici da je navedeno prirodno dobro svrstano u kategoriju Spomenik prirode, shodno Zakonu o zaštiti prirode, Studija je od strane JP „Morsko Dobro“ predata Opštini Bar na dalju proceduru razmatranja i usvajanja, do koje još uvijek nije došlo.

Mjera 3: Zaštiti od dalje sječe i antropogenog uticaja još uvijek očuvana područja pod makijom na Jazu

Mjeru je neophodno sprovoditi u kontinuitetu od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za inspeksijske poslove, Opštine Budva i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Mjere po ovom pitanju nijesu preduzimane.

Mjera 4: Onemogućiti dalje krčenje kestenove šume u Kotorsko risanskom zalivu

Aktivnosti na realizaciji ove mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Agencije za zaštitu životne sredine, Opštine Kotor i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Od strane inspekcije za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja u proteklom periodu izvršeno je više inspeksijskih pregleda u kestenovim šumama u Kotorsko –Risanskom zalivu i utvrđeno da nema krčenja ovih šuma, niti su one ugrožene od strane čovjeka.

Kestenove šume u Kotorsko – Risanskom zalivu su ugrožene od raka kore pitomog kestena i na toj problematici treba raditi u narednom periodu. Pokrenute su aktivnosti sa predstavnicima opštine Kotor na realizaciji dobijanja donacije za projekat koji bi uz angažovanje domaćih i stranih eksperata pokušao riješiti problem zdravstvenog stanja ovih šuma.

Od strane Opštine Kotor sugerisana je potreba izrade Studije zaštite područja šume pitomog kestena, kako bi se na pravi način definisale mjere zaštite ove izuzetno vrijedne šume.

Mjera 5: Odrediti upravljača područja Tivatskih solila i izraditi plan upravljanja koji će omogućiti identifikaciju mjera adekvatne zaštite ovog područja

Mjeru je neophodno realizovati u periodu 2013/2014, a nadležne institucije za sprovođenje mjere su Agencija za zaštitu životne sredine, Opština Tivat, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Uprava za inspekcijske poslove.

Shodno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG“, br. 62/2013), JP „Morsko Dobro“ je određeno za upravljača zaštićenih područja u zoni morskog dobra gdje spadaju i Tivatska solila. Otpočete su aktivnosti na pronalaženju mogućnosti za izradu menadžment plana.

Mjera 6: Sprovoditi intenzivniju kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru i intenzivniju kontrolu restorana i pijaca, u vrijeme lovnih zabrana kako bi se putem tržišta uticalo na smanjenje krivolovnih aktivnosti.

Aktivnosti na realizaciji ove mjere su u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za inspekcijske poslove i NP „Skadarsko jezero“, koji su dužni da neophodne aktivnosti sprovode kontinuirano.

JP Nacionalni Pakovi Crne Gore kao korisnik ribljeg fonda ima za obavezu izdavanje dozvola za obavljanje ribolova, kao i uspostavljanje ribočuvarske službe koja vrši kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru, uz pomoć jednog poljoprivrednog inspektora koji obavlja poslove inspekcije slatkovodnog ribarstva, a koji je u nadležnosti Uprave za inspekcijske poslove.

Mjera 7: Uraditi sanaciju deponija na rijeci Cijevni i time unaprijediti estetsku vrijednost predjela

Aktivnosti na realizaciji mjere se sprovode kontinuirano, od strane Glavnog grada.

Sanaciju deponija na rijeci Cijevni, u okviru svojih redovnih aktivnosti, obavlja JP „Čistoća“. Kanjon rijeke Cijevne, Lokalnim planom zaštite životne sredine Glavnog grada, prepoznat je kao buduće zaštićeno prirodno dobro. U prethodnom periodu, preduzeti su određeni koraci u tom pravcu, a buduće aktivnosti po tom pitanju biće realizovane u skladu sa realnim mogućnostima, koje će usloviti i dinamiku datog postupka.

Mjera 8: Organizovati sistem zaštite od požara na rijeci Cijevni

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane Ministarstva unutrašnjih poslova.

Planom zaštite i spašavanja od požara za teritoriju Glavnog grada, koji je urađen 2010.godine, a koji je usklađen sa Nacionalnim planom za zaštitu od požara, tretirano je područje rijeke Cijevne i definisane su mjere zaštite od požara.

U periodu jun–decembar 2013.godine, po informacijama iz Službe zaštite i spašavanja Podgorica, nije bilo požara na području rijeke Cijevne, tako da nije bilo ni negativnog uticaja na biodiverzitet.

Mjera 9: Izvršiti plan valorizacije područja Durmitora u cilju razvoja turizma za obrazovne, kulturne i rekreativne svrhe na nivou koji omogućava zaštitu prirodnih uslova

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane opštine Žabljak, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

U periodu jun 2013.-decembar 2013.godine u NP „Durmitor“ na planu valorizacije područja u cilju razvoja turizma urađene su sledeće aktivnosti:

- Izvršena je adaptacija planinarskog doma Sušica;
- Adaptacija polazne tačke za raftere i kajake na II Logoru;
- Uvođenje nove rute za kajakarenje i rafting u dijelu Tare na teritoriji Opštine Mojkovac;
- Uvođenje novih turističkih ponuda kao što su: ZIP LINE i uređenje avanturističkog parka;
- U toku su završne pripreme na donošenju novog PPPN za Durmitorsko područje-NP Durmitor koji će omogućiti plansku valorizaciju turističkih potencijala u skladu sa principima održivosti i koji će biti na nivou koji omogućava zaštitu prirodnih uslova predjela.

Takođe, tokom septembra 2013.godine, u saradnji sa Gorskom službom spašavanja Crne Gore, u cilju obezbjeđenja sigurnosti planinara, postavljena je oprema na teškim i opasnim dionicama planinarskih staza iz Nacionalne mreže planinskih staza na području Visokog Durmitora, i to:

- Savino Zdrijelo-Prelazak sa Savinog kuka na Šljeme
- Greben od Velike previje do Malog međeđa
- Pristup Ledenoj pećini

Ukupno je postavljeno 435m sigurnosne opreme po najvišim standardima sigurnosti.

NP „Durmitor“ u skladu sa svojim godišnjim programom upravljanja sprovodi aktivnosti u cilju realizacije plana valorizacije područja Durmitora.

Mjera 10: Intenzivnije sprovesti akcije i inspeksijske kontrole usmjerene ka krivolovcima (ribolov) na području Durmitora

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane Uprave za inspeksijske poslove, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U naznačenom period, na prostoru NP Durmitor, Služba zaštite prostora preduzimala je sve zakonom i planskim dokumentima dozvoljene radnje u cilju suzbijanja bespravnih aktivnosti i ugrožavanja prostora i resursa parka. U tom pravcu je od strane parka i zajedničkih službi JPNP podneseno i procesuirano 45 prekršajnih i krivičnih prijava za nezakoniti lov, za nezakoniti ribolov, za bespravnu sječu šume, za bespravno branje bilja na prostoru parka i za nelegalnu gradnju.

Mjera 11: Izraditi plan valorizacije rijeke Čehotine koja ima izuzetan potencijal za sportski ribolov

Mjeru je neophodno realizovati u periodu 2013-2014.godina, a nadležne institucije su Opština Pljevlja i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Godine 2007. urađena je Ribarska osnova sliva rijeke Čehotine, kao planski dokument unapređenja, zaštite i racionalnog korišćenja ribljeg fonda i drugih važnih vodenih organizama. Skupština Opštine Pljevlja usvojila je Lokalni akcioni plan za biodiverzitet opštine Pljevlja LBAP-a u martu 2011.godine, u kojem je jedan od ciljeva bio i povećanje ribljeg fonda u rijeci Čehotini.

Za ostvarivanje cilja Povećanje ribljeg fonda sprovedene su sledeće aktivnosti :1. Regulacija korita rijeke Čehotine u završnoj fazi, 2. Izrada projektne dokumentacije za gradski kolektor u završnoj fazi, 3. urađen idejni projekat postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, 4. Ispitivanje kvaliteta voda Čehotine i Vezišnice - u okviru realizacije programa resornog Ministarstva, 5. Vršiti se povremeno poribljavanje rijeke i jezera sa potočnom pastrmkom. Uređenje ribarskih staza u reviru i uz Otilovičko jezero, 6. Idejni projekat za rješavanje problema otpadnih voda TE Pljevlja- izrada u toku, 7. Vezano za rješavanje problema otpadnih voda Rudnika uglja- izmješten cjevovod u kopu, urađen taložnik i produbljen vodosabirnik.

Mjera 12: Finalizovati studiju zaštite Komovi i uspostaviti funkcionalnu upravljačku strukturu

Mjeru je neophodno realizovati u kontinuitetu, a nadležne institucije su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Glavni grad, Opština Kolašin i Opština Andrijevica.

Studija zaštite regionalnog parka „Komovi” je finalizovana, a saradnja na uspostavljanju upravljačkih struktura parka se odvija između UNDP, Glavnog grada Podgorice i opština Kolašin i Andrijevica. U toku su aktivnosti na finalizaciji Akta o proglašenju.

Mjera 13: Spriječiti dalju eksploataciju šljunka iz rijeke Grnčar

Nadležna institucija za sprovođenje mjere je Uprava za inspekcijske poslove, a aktivnosti je potrebno sprovođiti kontinuirano.

U navedenom periodu, vršene su redovne inspekcijske kontrole eksploatacije materijala iz rijeke Grnčar.

Mjera 14: Utvrđivati metodologije za procjenu brojnosti populacija divljači angažovanjem stručnih organizacija i pojedinaca iz odgovarajućih stručnih oblasti (ornitolog, mamolog i dr)

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovođiti kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Na zahtjev Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, kao nosioca aktivnosti na ovom polju, Agencija za zaštitu životne sredine je imenovala predstavnike u međuinstitucionalnim radnim timovima za monitoring svih aktivnosti u lovištima, kao i za inoviranje planskih akata iz oblasti lovstva još tokom 2012.godine. Radne grupe još uvijek nijesu počele sa radom.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je pripremiło Nacrt metodologije za monitoring divljači, vođenje evidencije, ustanovljavanje bioloških pokazatelja usklađenosti divljači sa životnom sredinom i metodologije za ocjenjivanje štete od divljači i na divljači. U narednom periodu isti će biti dostupan na sajtu ovog ministarstva i u cilju poboljšanja teksta i dobijanja konačne verzije dokumenta, biće pozvane sve stručne organizacije, pojedinci iz odgovarajućih stručnih oblasti i ostali zainteresovani subjekti da daju svoja mišljenja, komentare, predloge i sugestije. Takođe, tim povodom se planira održavanje okruglog stola na kojem će se usaglašavati predložena rješenja.

Mjera 15: Formirati banke gena biljnih i životinjskih vrsta koje su rijetke, zaštićene i kojima prijeti izumiranje

Kao glavni nosilac mjere, određeno je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, a aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano.

U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji ove mjere.

Mjera 16: Izgraditi neophodnu infrastrukturu za adekvatnu zaštitu biodiverziteta koja se odnosi na izgradnju zoo vrta i azila po standardima i uslovima koji će na adekvatan način riješiti problem nelegalnih i neuslovnih privatnih zoo vrtova, kao i zbrinjavanja oduzetih životinja

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Agencije za zaštitu životne sredine.

Agencija za zaštitu životne sredine pripremila je projektni predlog koji se odnosi na izgradnju azila za zbrinjavanje oduzetih životinja koje se drže na nepropisan način. Projektni predlog je predstavljen određenim potencijalnim donatorima, ali još uvijek se nije našla mogućnost za finansiranje navedenog.

Mjera 17: Zaustaviti devastaciju prirodnih staništa i vrsta u području Velike plaže i njenog zaleđa

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Uprave za inspeksijske poslove i opštine Ulcinj.

Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja redovno prati stanje staništa u području Velike plaže i njenog zaleđa. Uprava za šume Crne Gore, ispostava Bar-Ulcinj kao i Lovačka organizacija Ulcinj imaju organizovane službe iz svojih oblasti, inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja kroz inspeksijski nadzor vrši redovnu kontrolu ovog područja u oblasti šumarstva i lovstva.

Mjera 18: Regulisati i u najvećoj mjeri smanjiti lovni pritisak u području Velike plaže i njenog zaleđa kroz evidentiranje registrovanih lovaca i sankcionisanje krivolova i prodaje u skladu s mjerama navedenim u relevantnim konvencijama (CITES, AEWA, Direktiva o pticama, Bonska konvencija o migratornim vrstama), kao i domaćem zakonodavstvu

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti u kontinuitetu od strane Opštine Ulcinj, Uprave za inspeksijske poslove, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i lovackih drustava.

Korisnik lovišta Ulcinj, Lovačka organizacija Ulcinj uredno vodi evidenciju registrovanih lovaca, samostalno i uz pomoć inspekcije za sumarstvo, lovstvo i zastitu bilja sankcioniše krivolov i druge bespravne radnje na ovom području.

U predhodnom periodu riješen je problem oko kontrole dijela lovišta Ulcinjska Solana i to tako što je omogućeno Lovačkoj Organizaciji Ulcinj da svakodnevno može vršiti kontrolu na ovom lokalitetu. Uvođenjem kontrolisanog ulaska u Lovište postignuta je bolja zaštita.

U postupku kontrole ovog područja istaknuta je dobra saradnja Uprave za inspeksijske poslove sa predstavnicima Uprave policije Ulcinj.

Mjera 19: Uspostaviti efikasniji sistem prevencije i zaštite od šumskih požara na ostrvu Sveti Nikola

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Agencije za zaštitu životne sredine.

Obzirom da je 2010.godine urađen Nacionalni plan za zaštitu od požara, Opština Budva je u obavezi da izradi Opštinski plan za zaštitu od požara kojim bi se tretirao i Plan zaštite od požara za područje Sveti Nikola u okviru kojeg bi se definisale mjere zaštite od požara.

Služba zaštite i spašavanja opštine Budva je pripremila Naredbu o zabrani loženja vatre na otvorenom prostoru. Naredbom se nalaže zakupcima ostrva da pokose i uredie dio ostrva koji posjećuju turisti, uklone pokošeni materijal i putem čuvara obezbjede sprovođenje Naredbe u dijelu zabrane loženja vatre na otvorenom prostoru. Služba zaštite tom prilikom vrši servisiranje protivpožarne opreme zakupcima ostrva i vrši obuku osoblja za upotrebu iste u slučaju izbijanja požara.

Što se tiče operativnih mjera zaštite od požara, Služba zaštite i spašavanja opštine Budva bi u slučaju izbijanja požara na ostrvu Sveti Nikola koristila plovila Pogranične plovne jedinice Budva i operativno djelovala do dolaska letilica koje su dio Aviohelikopterske jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova.

U periodu jun-decembar 2013.godine, po informacijama Službe zaštite i spašavanja opštine Budva, nije bilo požara na ostrvu Sveti Nikola.

Mjera 20: Uspostavljanje lovne šeme i konsultacija s odgovornim lovačkim društvom u cilju kontrole i očuvanja ptičjeg fonda na Krnovu

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane lokalne samouprave, Uprave za inspekcijske poslove, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja ima redovne kontrole na području Krnova i prati stanje u ovoj oblasti kroz rad Lovačke organizacije „Dr.Zorak Kesler“ iz Nikšića koja je korisnik ovog Lovišta. U predhodnom periodu nije bilo slučajeva kojim bi bio ugrožen ptičji fond na Krnovu.

Mjera 21: Neophodno je sprovesti koncept zoniranja Skadarskog jezera, odnosno uvesti sistem kontrolisanog kretanja ljudi, koji je u skladu s elementarnim potrebama ptičjih populacija, tj. ne ugrožava njihovo preživljavanje

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima.

Koncept zoniranja NP Skadarsko jezero će biti u potpunosti sproveden kroz izradu novog Prostronog plana posebne namjene-PPPN, gdje će biti izdvojene 3 zone zaštite i u njima precizno naznačen koncept zaštite i usmjerenog razvoja za svaku zonu pojedinačno. Uz ove zone zaštite (zona stroge, usmjerene i liberalne) planom će biti van granica parka ustanovljena zaštitna zona-tzv. buffer zona.

Mjera 22: Umanjiti proces dalje eutrofikacije Skadarskog jezera

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Opštine Bar, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima, Prijestonice Cetinje i Agencije za zaštitu životne sredine.

Što se tiče obaveze umanjavanja eutrofikacije Skadarskog jezera, tokom prošle godine stručne službe nacionalnih parkova su započele praćenje procesa bujanja močvarne vegetacije sjeverne obale Skadarskog jezera i time je započet monitoring koji bi pokazao veličinu vegetacijske progresije kao posledice eutrofikacije. S tim u vezi dati su određeni predlozi i sugestije na koji način može doći do umanjavanja ovog procesa koji ugrožava ekosistem Skadarskog jezera.

Kroz realizaciju projekta „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera“, kojeg je finansirala Njemačka Vlada preko implementacione jedinice GIZ, nastoji se da se uspostavi prekogranični monitoring sa protokolima za Skadarsko jezero za kvalitet vode, prema zahtjevima okvirne EU Direktive o vodama (WFD). S tim u vezi, kroz projekat je urađen jednogodišnji monitoring kvaliteta voda prema standardima WFD: praćeni su fizičko-hemijski parametri sa proširenom listom na pesticide, teške metale i bakterije; monitoring fitoplanktona, makrozoobentosa i makrofita. Uradiće se i procjena trenutnog stanja eutrofikacije jezera, identifikovati antropogeni pritisci (izvori zagađenja), preporučiti inicijalna karakterizacija prema WFD i predložiti program monitoringa prema izvorima zagađenja.

Mjera 23: Izraditi plan gazdovanja, upravljanja i zaštite ribljeg fonda za Skadarsko jezero kroz izradu Ribarske osnove

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima.

Aktivnosti na izradi plana gazdovanja, upravljanja i zaštite ribljeg fonda za Skadarsko jezero kroz izradu ribarske osnove započete su projektom-”Integralno upravljanje ekosistemom Skadarskog jezera” koji finansira i koordinira Svjetska banka još od 2010.godine. Započete aktivnosti još uvijek nijesu dovedene u fazu finalizacije.

Realizacijom projekta „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera“, kojeg je finansirala Njemačka Vlada preko implementacione jedinice GIZ, kroz komponentu „Monitoring ribe i ribarstva na Skadarskom jezeru“ urađen je jednogodišnji monitoring ribarstva i ekonomski vrijednih vrsta riba prema EU EN 14757 standardu, što će obezbijediti opšti pregled ihtiofaune i njene dinamike u poslednjih nekoliko godina, uključujući i sastav i dinamiku vrsta (prirodnih i invazivnih), dominantnih vrsta, procijenjen značaj ekonomskih vrsta i njihove dinamike.

Mjera 24: Uspostavljanje održivog modela eksploatacije šumskog bogatstva na Ljubišnji kroz striktno pridržavanje koncesionih ugovora i intenzivniju kontrolu sječe šuma. Buduće koncesije dozvoliti samo pod uslovima održivog korišćenja šumskog fonda, tako da se može uspješno oporaviti i obnoviti od sječe.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi u kontinuitetu od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za šume i Uprave za inspekcijske poslove.

Postoji sva potrebna planska dokumentacija kojom je planiran i kojom se garantuje kontinuitet gazdovanja na prostoru Ljubišnje.

Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja vrši redovnu kontrolu planske dokumentacije i koncesionog korišćenja ovog područja i u proteklom periodu nije bilo slučajeva kojima bi kontinuitet gazdovanja bio doveden u pitanje. Pojačan je inspekcijski nadzor u prethodnom, a nastaviće se i u narednom periodu.

Mjera 25: Uspostaviti efikasniji sistem prevencije i zaštite od šumskih požara na Ljubišnji

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine i Uprave za šume.

Zaštita šuma od požara kao djelatnost od posebnog državnog interesa organizuje se i sprovodi u skladu sa Zakonom o šumama, Zakonom o zaštiti i spašavanju, Nacionalnim planom za zaštitu od požara, Opštinskim planom za zaštitu od požara i preduzetim planovima subjekata koji gazduju šumama.

Uredbom o organizaciji i načinu rada organa uprave propisano je da Uprava za šume organizuje zaštitu od požara. Uprava za šume je potpisala koncesioni ugovor o davanju na korišćenje, uzgoj i zaštitu šuma sa DOO Vektra Jakić i prenijela obavezu na njih. Koncesionim ugovorom između Uprave za šume i DOO Vektre Jakić je regulisano da

„Koncesionar ima obavezu da radi sprječavanja pojave bespravne sječe i požara na koncesionom području organizuje sopstvenu Službu zaštite šuma“.

S obzirom da je urađen Opštinski plan za zaštitu od požara za teritoriju opštine Pljevlja koji je urađen po Pravilniku o metodologiji za izradu planova za zaštitu i spašavanje, a koji je u skladu sa Nacionalnim planom za zaštitu od požara, DOO Vektra Jakić je u obavezi da uradi i preduzetni plan za zaštitu od požara a samim tim i da formira preduzetne jedinice za gašenje požara.

U skladu sa svojim obavezama Uprava za šume je uradila Plan zaštite šuma od požara za koncesiono područje DOO Vektra Jakić u kome se nalazi područje Gazdinske jedinice Ljubišnje.

Na osnovu pomenutih dokumenta nedvosmisleno se može zaključiti da obavezu zaštite šuma na području Ljubišnje ima Uprava za šume sa svojim koncesionarom DOO Vektra Jakić.

U periodu jun-decembar 2013.godine, po informacijama iz Službe zaštite i spašavanja opštine Pljevlja nije bilo požara na Ljubišnji.

Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja je pojačala kontrolu kod Uprave za šume Crne Gore PJ“Pljevlja“ vezano za uspostavljanje sistema prevencije i zaštite od šumskih požara.

Mjera 26: Sprječavanje nekontrolisanog lova i intenzivnija kontrola na Ljubišnji

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprave za inspeksijske poslove.

Na realizaciji ove mjere se radi kontinuirano, u saradnji sa korisnicima lovišta, Upravom za inspeksijske poslove- inspekcijom za šumarstvo i lovstvo, Upravom policije i dr. subjektima.

Područje Ljubišnje je uspostavljeno kao Lovište posebne namjene kojim gazduje Uprava za šume Crne Gore PJ “Pljevlja,,. Izrađena je Lovna osnova za ovo lovište i uspostavljena čuvarska služba. Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja ima stalni pojačani inspeksijski nadzor nad ovim prostorom kako po pitanju lovstva, tako i po pitanju šumarstva.

Mjera 27: Unaprijediti sistem upravljanja zaštićenim područjima kroz određivanje upravljača za sva zaštićena područja po svim kategorijama zaštite i kroz izradu planova upravljanja za sva zaštićena područja

Sistem upravljanja zaštićenim područjima u nacionalnim parkovima funkcioniše na način, što prostorima upravlja Javno preduzeće za nacionalne parkove koje u svom sastavu ima 5 organizacionih jedinica. Za sve nacionalne parkove doneseni su Planovi upravljanja, i svake godine se na osnovu toga donose godišnji Programi upravljanja.

Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti prirode, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom se imenuje za upravljača zaštićenim područjima u zoni morskog dobra, tako su se od ove godine stekli uslovi da Javno preduzeće preduzme aktivnosti za izradu planova upravljanja, nakon što se izvrši revizija stanja svakog pojedinačnog postojećeg zaštićenog područja u zoni morskog dobra.

Mjera 28: Nastaviti istraživanja flore i faune Crne Gore, u skladu sa metodologijom i praksom koja se primjenjuje u EU

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Javnog preduzeća za nacionalne parkove, Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U drugoj polovini 2013.godine, nastavljena su stara i započeta nova istraživanja flore i faune na području svih nacionalnih parkova. Kao ključne u tom segmentu izdvajamo sledeće: monitoring skadarskog hrasta, monitoring biljnih vrsta na lokalitetima u NP Skadarsko jezero, a koje se nalaze na listi nacionalno i međunarodno ugroženih vrsta, utvrđivanje zajednice lovora u NP Skadarsko jezero, istraživanja zastupljenosti endemskih, nacionalno i međunarodno zaštićenih vrsta flore, na lokalitetima u NP Biogradska gora. U tom periodu redovno su se prikupljali podaci o stanju sisara u NP Biogradska gora, kao i nastavljen godinama započeti monitoring o brojnosti, distribuciji i vitalnosti populacije divokoza (*Rupicapra rupicapra balkanica*) u NP Durmitor. U istom parku izvršen je monitoring populacije medvjeda (*Ursus arctos*). Isti monitoring sproveden je i u NP Prokletije, a u planinskim parkovima započet je projekat istraživanja prisutnosti balkanskog risa (*Linx lunx balkanicus*), kao dio višegodišnjeg programa oporavka balkanskog risa.

U NP Skadarsko jezero izvršen je monitoring vidre i stanje populacije slijepih miševa u podzemnim objektima u NP Skadarsko jezero, kao i monitoring ptica močvarica.

U 2013. godini nastavljeno je sa realizacijom Programa istraživanja (monitoringa) na određenim lokacijama, ali u značajno smanjenom obimu u odnosu na predhodne godine. Takođe, kroz realizaciju projekta „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera“, kojeg je finansirala Njemačka Vlada preko implementacione jedinice GIZ, Agencija za zaštitu životne sredine učestvovala je u realizaciji aktivnosti „Monitoring flore i faune Skadarskog jezera“. Metodologija izvještajnih formi prilagođena je metodologiji koja se koristi kao Standardna forma prikupljanja podataka na nivou područja. Kao krajnji rezultat aktivnosti prikupljeni su podaci o stanju flore i faune (odabrane indikatorske vrste) u 2013. godini.

Mjera 29: Izraditi vegetacijske karte staništa

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Agencije za zaštitu životne sredine, Javnog preduzeća za nacionalne parkove, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Uprave za šume.

Mjere po ovom pitanju nijesu preduzimane, osim što se određeni podaci prikupljaju kroz realizaciju redovnih terenskih aktivnosti Agencije za zaštitu životne sredine.

Mjera 30: Obezbijediti sredstva za izradu detaljne studije potencijala i mogućnosti valorizacije prirodnih dobara u Crnoj Gori na održiv način

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma.

U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji ove mjere.

Mjera 31: Preduzeti mjere u cilju podizanja svijesti službenika carinskih službi na svim graničnim prelazima o odredbama CITES konvencije, kao i o biljnim i životinjskim vrstama koje su obuhvaćene ovom Konvencijom kako bi se spriječilo krijumčarenje zaštićenih vrsta

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Agencije za zaštitu životne sredine, Uprave carina i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

U odnosu na definisanu aktivnost, u izvještajnom periodu održana je THEMIS radionica u Podgorici, 24. juna 2013. godine u organizaciji Themis Sekretarijata i Agencije za zaštitu životne sredine Crne Gore. Primarni cilj ove radionice je bio da pruži smjernice kroz date primjere kolega iz Hrvatske i Mađarske, kako bi se što kvalitetnije izvršila transpozicija EU regulative koja se odnosi na trgovinu ugroženim vrstama u nacionalno zakonodavstvo (izradom Pravilnika o trgovini ugroženim vrstama flore i faune i njihovim djelovima i derivatima). Na radionici su učestvovali službenici Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine, Carinske uprave, Inspekcije zaštite životne sredine i Uprave policije.

Uprava carina kontinuirano vrši kontrolu unošenja, iznošenja i tranzita zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta u skladu sa međunarodnim i nacionalnim propisima koji regulišu promet ove robe.

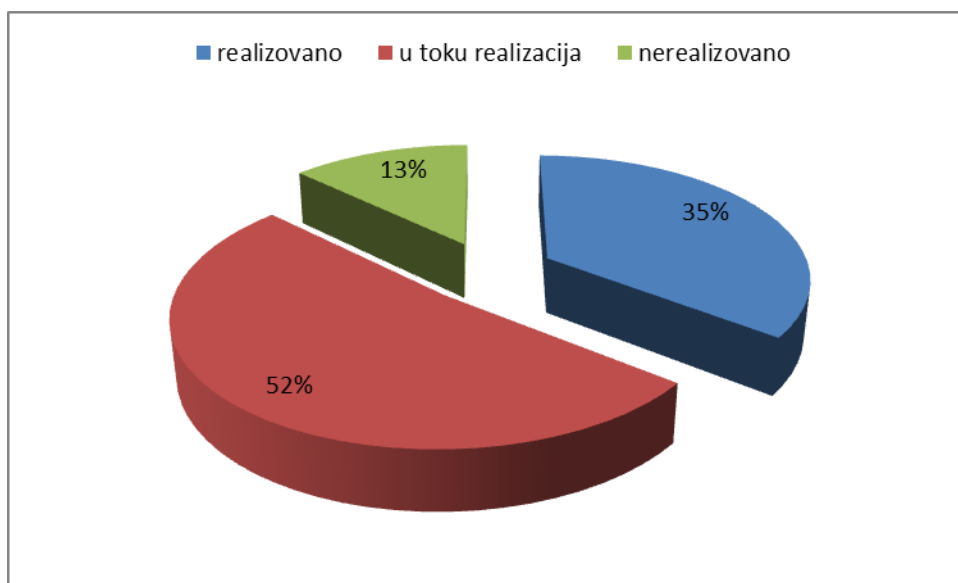
Carinski službenici su u potpunosti upoznati sa propisima koji regulišu promet zaštićenim biljnim i životinjskim vrstama shodno odredbama CITES Konvencije, posebnim propisima koji regulišu ovu oblast i carinskim propisima. Uprava carina kontinuirano obavještava svoje organizacione jedinice o izmjenama i dopunama propisa koji regulišu navedenu oblast, radi pravilnog i jednoobraznog postupanja.

Carinski službenici prilikom kontrole ove robe na graničnim prelazima sarađuju sa ekološkom inspekcijom, kao i sa drugim nadležnim inspekcijama (veterinarskom i fitosanitarnom). Takođe, carinski službenici na osnovu parametara u sistemu za analizu rizika vrše kontrolu ove robe, u cilju sprečavanja krijumčarenja zaštićenih biljnih i životinjskih CITES vrsta.

Radi upoznavanja carinskih službenika sa propisima i postupkom kontrole predmetne robe na Intranet Portalu (Oglasna tabla) Uprave carina su im dostupni Uputstvo koje se odnosi na sprovođenje propisa iz navedene oblasti, odnosno primjenu CITES Konvencije, primjenu nacionalnih propisa koji regulišu promet zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta, kao i Spisak zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta i njihovih proizvoda sa njihovom tarifnim oznakama.

Uprava carina posvjećuje posebnu pažnju jačanju administrativnih kapaciteta i unaprijeđenju znanja carinskih službenika, posebno kada se radi o robi koja je na režimu dozvola, te je tokom ove godine planirano održavanje obuka za carinske službenike koje se odnose na sprečavanje krijumčarenja zaštićenih ugroženih biljnih i životinjskih CITES vrsta.

Grafik 4. Status realizacije mjera iz oblasti biodiverziteta

VIII Buka

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za oblast buke u životnoj sredini, definisano je 6 mjera.

Mjera 1: Uključiti mjere zaštite od buke u fazu projektovanja građevinskih objekata, ugradnja akustične izolacije u stambenim objektima, postavljanje objekata tipa magacina, garaža i slično, između izvora i primaoca buke, izgradnja vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica, horitkulturalnim uređenjem pojasa duž saobraćajnica

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, lokalnih samouprava i Ministarstva saobraćaja.

U svim lokalnim samoupravama se prilikom izrade prostorno planske dokumentacije, a naročito izdavanja urbanističko-tehničkih uslova propisuju adekvatne mjere zaštite od buke. Takođe u postupku izrade izvjestaja o strateskoj procjeni uticaja na životnu sredinu i Elborata o procjeni uticaja na životnu sredinu utvrđuju se uslovi i mjere za sprječavanje smanjenje i oklanjanje štetnih efekata buke u skladu sa zakonskom regulativom.

Oblast buke u građevinarstvu, u fazi projektovanja, građenja, rekonstrukcije i održavanja zgrada tretirana je pravilnikom o tehničkim mjerama i uslovima za zvučnu zaštitu zgrada.

U fazi projektovanja i građenja zgrada, za dio građevinske fizike, koji se odnosi na buku primjenjuje se standard JUS U.J6.201-Akustika u zgradarstvu-tehnički uslovi za projektovanje i građenje zgrada. Ovim standardom se definišu kriterijumske vrijednosti za zvučnu izolaciju zidova, prozora i vrata, koji se moraju ispuniti pri projektovanju, građenju odnosno rekonstrukciji, kao i kod prijema objekata, a za reverberaciju, primjenjuju se opšte prihvaćene vrijednosti.

Programom rada Vlade Crne Gore predviđeno je donošenje Pravilnika o zvučnoj zaštiti zgrada. U Evropskoj uniji postoje dva tehnička komiteta koja prate buku u zgradama i to:

- Tehnički komitet TC 126 Akustička svojstva građevinskih elemenata i zgrada
- Tehnički komitet TC 211 Akustika

U Crnoj Gori standarde iz oblasti buke usvaja Institut za standardizaciju ISME.

Evropska unija, preko tehničkog komiteta TC 126-Akustička svojstva građevinskih elemenata i zgrada, donijela ukupno 58 standarda od kojih je Crna Gora do sada usvojila 45. Tehnički komitet TC 211-Akustika, donio je ukupno 107 standarda od čega je u Crnoj Gori usvojeno 45.

Standardi koje usvaja ISME, usvajaju se na engleskom jeziku, a da bi se koristili isti se moraju platiti Institutu za standardizaciju, a zatim i prevesti.

Primjena standarda nije obavezna. Standardi su obavezni samo ako se propis poziva na njih. Ili ako su navedeni u ugovoru o projektovanju ili izgradnji objekata.

Za potrebe izrade Pravilnika o zvučnoj zaštiti zgrada, preveden je Slovenački pravilnik (od svih zemalja u okruženju samo je Slovenija donijela ovaj podzakonski akt).

Za izradu ovog podzakonskog akta, pored finansijskih sredstava koje je potrebno obezbijediti za kupovinu i prevod neophodnih standarda koji prate donošenje Tehničkih smjernica, odnosno Pravilnika, zbog kompleksnosti i obimnosti same materije, potrebno je sagledati mogućnost angažovanja stranih eksperata iz ove oblasti.

Mjera 2: Realizovanje akustičkog zoniranja prostora u svim opštinama, u što kraćem vremenskom periodu

Za realizaciju mjere nadležne su lokalne samouprave. Zakonski rok za izvršenje mjere je bio decembar 2012.godine

Na osnovu Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini („Službeni list Crne Gore“, broj 28/11) donešen je Pravilnik o načinu izrade i bližem sadržaju strateških karata buke ("Sl. list Crne Gore", br. 54/13), izrađen je Predlog pravilnika o buci koju emituje oprema na otvorenom i poslat na davanje mišljenja, primjedbi i sugestija.

Takođe, u skladu sa Zakonom o zaštiti od buke u životnoj sredini sve opštine, osim Petnice, izvršile su akustičko zoniranje na svojoj teritoriji u cilju zaštite ljudi od buke.

Mjera 3: Kontrola nivoa buke koju emituju vozila i modernizacija javnog gradskog prevoza

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane lokalnih samouprava i Ministarstva unutrašnjih poslova.

Mjera se realizuje kroz redovne aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova i komunalne policije u lokalnim samoupravama. U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su određene lokalne samouprave preduzele po ovom pitanju.

Tabela 3 Aktivnosti lokalnih samouprava po pitanju realizacije gore navedene mjere

Lokalna samouprava	Aktivnost
Bar	Javni prevoz na teritoriji opštine Bar se odvija realtivno novim vozilima od kojih nijedno nije starije od 10 godina.
Danilovgrad	Modernizacija javnog gradskog prevoza je vršena u određenoj mjeri od strane vlasnika pojedinih gradskih linija nabavkom novih vozila koja stvaraju manju buku.
Herceg Novi	Što se tiče gradskog javnog prevoza, na javnom konkursu, se na period od pet godine bira pravno lice koje će obavljati poslove javnog pravoza putnika u gradskom i prigradskom linijskom saobraćaju. Prilikom izbora vrednuje se kvalitet i opremljenost voznog parka. Podrazumjeva se da pravno

	lice izabrano na konkursu mora da ispunjava sve zakonom propisane norme.
Kolašin	Ne postoji javni gradski prevoz putnika.
Mojkovac	Lokalna samouprava nije u mogućnosti da kontroliše buku motornih vozila. U Mojkovcu ne postoji gradski prevoz.
Nikšić	Za potrebe zoniranja, planiranja zvučne zaštite i ocjenu smetnji od buke u naseljenim mjestima, prema zonama naselja navedenih teritorija, pristupljeno je sistemskom mjerenju nivoa zvučnog pritiska i definisanju njegove vremenske zavisnosti na izabranim mjernim lokalitetima. Na svim mjernim tačkama izvršeno je registrovanje broja i strukture vozila u saobraćaju, kao i mikroklimatska mjerenja temperature vazduha, relativne vlažnosti vazduha, brzine strujanja vazduha i atmosferskog pritiska. Na teritoriji opštine Nikšić mjerenje nivoa buke vršeno je u blizini bolnice, u intervalu dnevnog (Lday) 7-19h, večernjeg (Levening) 19-23h i noćnog perioda (Lnight) 23-7h.
Tivat	Opština Tivat ima urađenu Studiju održivog saobraćaja u okviru koje su realizovani biciklističke staze na teritoriji opštine. U toku su razmatranja uvođenja pomorskog saobraćaja, kao i proširenje biciklističkih staza.

Mjera 4: Ograničenje brzine kretanja vozila

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva saobraćaja.

Mjera se realizuje kroz redovne aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova.

Mjera 5: Zabrana saobraćaja za pojedine kategorije vozila i njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva saobraćaja.

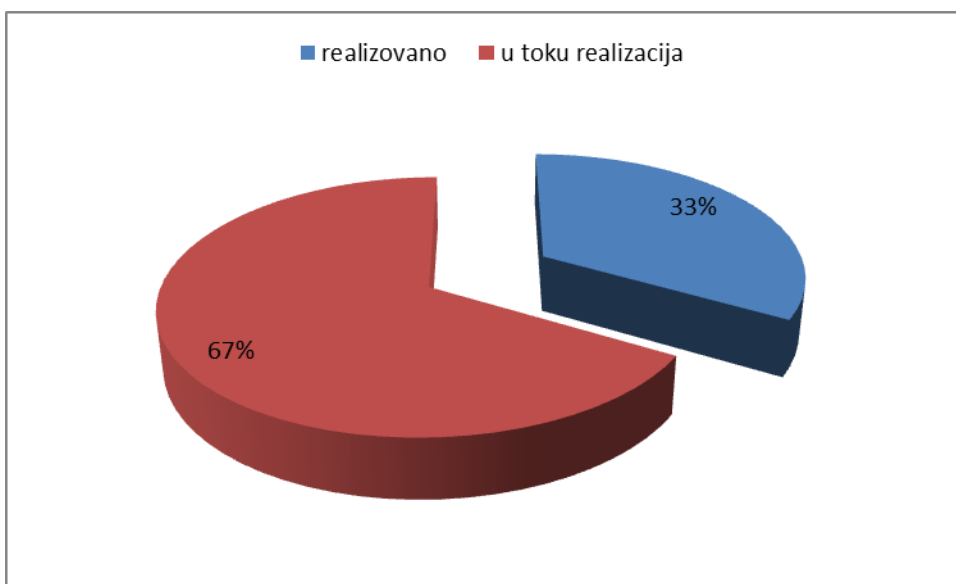
Mjera se realizuje kroz redovne aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova i Direkcije za saobraćaj.

Mjera 6: Postavljanje kružnih tokova. Na raskrsnicama gdje je to moguće, postaviti vremenske semafore i obezbijediti poštovanje gašenja motora za vrijeme čekanja na semaforu. Na svim raskrsnicama gdje je to moguće uvesti „zeleni talas“.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva saobraćaja.

Mjera se realizuje kroz redovne aktivnosti Direkcije za saobraćaj.

Grafik 5. Status realizacije mjera iz oblasti buke u životnoj sredini

IX Radioaktivnost u životnoj sredini

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti radioaktivnost u životnoj sredini definisane su dvije mjere, i obje su realizovane.

Mjera 1: Predlaže se da se urade ponovna mjerenja radona u toku 2013. god. :

- **O.Š „18. Novembar“ na Bioču (gdje je izmjerena srednja vrijednost koncentracije aktivnosti radona u 2012 bila 613 Bqm-3),**
- **O.Š. „Savo Kažić“ na Barutani (gdje je izmjerena srednja vrijednost koncentracije aktivnosti radona u 2012 bila 1177 Bqm-3),**
- **O.Š „ Mahmut Lekić“ u Tuzima-Milješ (gdje je izmjerena srednja vrijednost koncentracije aktivnosti radona u 2012 bila 483 Bqm-3)**

Rok za realizaciju mjere je 2013.godina, a nadležne institucije su Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine i Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Ponovna mjerenja koncentracije radona u toku 2013. godine odrađena su u sve 3 škole i to u toku avgusta i decembra mjeseca (ljetnji i zimski period).

Tabela 4 Rezultati mjerenja koncentracije radona po školama

N ⁰	Lokacija	I Ciklus (Avgust 2013.)			II Ciklus (Decembar 2013. Januar 2014.)			Prethodna mjerenja	
		Min. [Bq/m ³]	Max. [Bq/m ³]	Srednja vr. [Bq/m ³]	Min. [Bq/m ³]	Max. [Bq/m ³]	Srednja vr. [Bq/m ³]	Godina	Srednja vr [Bq/m ³]
1	OŠ “Savo Kažić” Barutana	603	2100	1450 ± 238	572	2500	1600 ± 434	2012	1177
2	OŠ “18. Novembar” Bioče	42	832	412 ± 80	28	936	515 ± 91	2012	613
3	OŠ “ Mahmut Lekić” Milješ	20	1448	608 ± 99	132	1376	870 ± 129	2012	483

Mjera 2: Predlaže se da se stanarima individualnih zgrada u kojima je uočeno prekoračenje nivoa za stare stambene objekte daju instrukcije kako mogu da utiču na smanjenje koncentracije gasa radona u njihovim prostorijama

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Centra za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Stanarima individualnih zgrada u kojima je uočeno prekoračenje nivoa koncentracije radona, odmah nakon konstatovanja prekoračenja u koncentraciji radona, predloženo je da češće vrše prirodnu ventilaciju prostorija u kojima je prekoračenje uočeno i ukoliko su u mogućnosti da poboljšaju kvalitet podova prostorija u kojima je prekoračenje uočeno.

X Tabelarni pregled mjera za koje je rok realizacije dospio i mjera za koje je predviđena kontinuirana realizacija

SEGMENT SREDINE	ŽIVOTNE	PREDLOŽENA MJERA	NOSIOCI AKTIVNOSTI	ROK REALIZACIJE	STATUS
VAZDUH		Puštanje u rad nove elektrolučne peći koja ima ugrađen sistem za otprašivanje gasova u Željezari Nikšić i konekcija stare peći na novi sistem	Željezara Nikšić, Uprava za inspekcijske poslove	2013-2014	Realizovano
		Donijeti propis o načinu vođenja inventara emisija zagađujućih materija i inventara GHG gasova	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Decembar 2013	U toku je realizacija
		Donijeti propise o kontroli emisija isparljivih organskih jedinjenja koje potiču od skladištenja i pretakanja goriva i upotrebe boja i lakova	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Decembar 2013	Realizovano
		Donijeti propis kojim se zabranjuje upotreba PCB u zatvorenim sistemima	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Decembar 2013	U toku je realizacija
		Donijeti propis kojim se zabranjuje povećan sadržaj teških metala (žive i kadmijuma) u baterijama i akumulatorima	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Decembar 2013	U toku je realizacija

	Unaprijediti informacijski sistem tako da su podaci o kvaliteti vazduha dostupni u realnom vremenu kako bi se omogućilo izvještavanje u skladu sa propisanim zahtjevima	Agencija za zaštitu životne sredine	Decembar 2013	U toku je realizacija
	Unaprijediti web stranicu AZZS kako bi informacije o kvaliteti vazduha bile dostupne javnosti u skladu sa zahtjevima EU i domaćim propisima	Agencija za zaštitu životne sredine	Decembar 2013	U toku je realizacija
	Upotpuniti program praćenja kvaliteta vazduha (preračun doprinosa lebdećih čestica iz prirodnih izvora)	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	Decembar 2013	Realizovano
	Intenzivirati komunikaciju s predstavnicima postrojenja koja su u obavezi da pribave integrisanu dozvolu u skladu sa Programom usklađivanja privrednih grana sa Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja	Agencija za zaštitu životne sredine	Decembar 2013	Realizovano
	Razmotriti mogućnost da se, u zavisnosti od stanja u javnim finansijama, planiraju sredstva za garancije u Zakonu o budžetu za 2014, u	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Opština Pljevlja, Ministarstvo finansija	Decembar 2013	Nerealizovano

	okviru kreditnih aranžmana koji će postati efektivni u 2014. godini, za projekat toplifikacije opštine Pljevlja			
	Izvršiti remont filterskog postrojenja u TE "Pljevlja"	Elektroprivreda Crne Gore, TE „Pljevlja”	Decembar 2013	Realizovano
	Podizanje svijesti javnosti o štetnom uticaju grijanja domaćinstava gorivom s visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave	Decembar 2013	U toku je realizacija
	Izraditi Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana uz Nacionalnu strategiju upravljanja kvalitetom vazduha za 2013. godinu i dostaviti ga Vladi na usvajanje	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	decembar 2013. god.	Realizovano
VODE	Spriječiti nekontrolisanu eksploataciju materijala iz rječnog korita	Uprava za vode, Uprava za inspekcijske poslove	kontinuirano	Realizovano
	Unaprijediti program monitoringa voda koji bi bio u skladu sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama.	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	kontinuirano	U toku je realizacija

	Uvesti određeni broj automatskih stanica za kontinuirano praćenje stanja kvaliteta voda	Uprava za vode, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	kontinuirano	U toku je realizacija
	Nastaviti s implementacijom Master plana odvođenja otpadnih voda Crnogorskog primorja i Prijestonice Cetinje i Strateškog master plana za kanalizaciju i otpadne vode u centralnom i sjevernom regionu Crne Gore, posebno u dijelu izgradnje PPOV i sanacije postojeće kanalizacione infrastrukture	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, DOO "Vodacom", DOO "Procon", lokalne samouprave	kontinuirano	U toku je realizacija
	Uspostaviti zakonom propisane zone sanitarne zaštite	lokalne samouprave	kontinuirano	U toku je realizacija
	Implementirati HACCP u svim vodovodima	opštinska vodovodna i kanalizaciona preduzeća	kontinuirano	U toku je realizacija
	Izvršiti delineaciju vodnih tijela u Crnoj Gori	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za vode	kontinuirano	Nerealizovano
MORSKI EKOSISTEM	Definisanje vodnih tijela, kopnenih, tranzicionih (bočatnih) i obalnih voda	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	kontinuirano	U toku je realizacija
	Sanirati kanal Port Milena	Lokalna samouprava	kontinuirano	U toku je realizacija
	Nastaviti s praćenjem morskog biodiverziteta i	Agencija za zaštitu životne sredine	kontinuirano	U toku je realizacija

	istim obuhvatiti sve grupe organizama			
ZEMLJIŠTE	S obzirom da je Crna Gora ratifikovala Stokholmsku konvenciju (o dugotrajnim-perzistentnim zagađujućim materijama POP-s) treba nastaviti sa realizacijom ovog monitoringa, jer se njime detektuju osnovni „emiteri“ POP-sa u životnu sredinu, u cilju njihove redukcije do eliminacije iz ekosistema u predviđenom roku.	Agencija za zaštitu životne sredine	kontinuirano	Realizovano
UPRAVLJANJE OTPADOM	Uspostaviti sistem stroge kontrole odlaganja otpada u skladu s postojećom regulativom, kao i budućim zakonskim aktima	lokalne samouprave, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	kontinuirano	U toku je realizacija
	Na osnovu Zakona o upravljanju otpadom donijeti podzakonska akta	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja,	2013. godina	Realizovano
	U cilju uklanjanja i sanacije neuređenih odlagališta potrebno je pored obezbjeđivanja finansijskih sredstava, pripremiti i odgovarajuću dokumentaciju, planove za odlagališta čija je procijenjena zapremina od	lokalne samouprave	kontinuirano	U toku je realizacija

	100 do 1000m ³ , a za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m ³ neophodno je uraditi projekte sanacije			
	Smanjiti broj nelegalnih deponija i izgraditi sanitarne deponije	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave	2012 – 2020. god.	U toku je realizacija
	Postupno riješiti problem konačnog tretmana industrijskog opasnog otpada.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo finansija, Ministarstvo ekonomije (Projekat Vlade Crne Gore u saradnji sa Svjetskom bankom „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“)	Kontinuirano Svjetska banka će u septembru 2013. odlučiti o odobrenju kredita Crnoj Gori za realizaciju projekta	U toku je realizacija
	Potrebno je da lokalne samouprave, koje to do sada nijesu uradile, pripreme lokalne planove upravljanja otpadom kojim bi planirane aktivnosti uskladile sa Državnim planom i definisale izvore finansiranja i dinamiku realizacije.	lokalne samouprave	2012. – 2014.	U toku je realizacija
	Ubrzati aktivnosti na izgradnji regionalnih centara za obradu otpada	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, DOO "Procon", lokalne samouprave	2012. – 2014.	U toku je realizacija
	Organizovati javne kampanje u cilju oblikovanja javnog mnjenja i pripreme građanstva na ispunjenje zakonskih obaveza Crne	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave	kontinuirano	U toku je realizacija

	Gore kad je u pitanju selektivno odvajanje otpada			
BIODIVERZITET	Uspostavljanje kanalizacione mreže na području Ade Bojane (obaveza iz <u>Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu</u>)	Opština Ulcinj	2013–2014. god	U toku je realizacija
	Sprovesti reviziju statusa zaštite Ratca sa Žutokrlicom (obaveza iz <u>Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu</u>)	Agencija za zaštitu životne sredine, JP Morsko dobro	2013–2014. god	Realizovano
	Zaštititi od dalje sječe i antropogenog uticaja još uvijek očuvana područja pod makijom na Jazu (obaveza iz <u>Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu</u>)	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za inspeksijske poslove, Opština Budva, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	kontinuirano	Nerealizovano
	Onemogućiti dalje krčenje kestenove šume u Kotorsko risanskom zalivu (obaveza iz <u>Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu</u>)	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Agencija za zaštitu životne sredine, Opština Kotor, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	kontinuirano	U toku je realizacija
	Odrediti upravljača područja Tivatskih solila i izraditi plan upravljanja koji će omogućiti identifikaciju mjera adekvatne zaštite ovog područja (obaveza iz <u>Akcionog plana uz</u>	Agencija za zaštitu životne sredine, Opština Tivat, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Uprava za inspeksijske poslove	2013–2014. god	U toku je realizacija

	<u>Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu)</u>			
	Sprovoditi intenzivniju kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru i intenzivniju kontrolu restorana i pijaca, u vrijeme lovnih zabrana kako bi se putem tržišta uticalo na smanjenje krivolovnih aktivnosti. (obaveza iz <u>Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu)</u>	Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	kontinuirano	U toku je realizacija
	Uraditi sanaciju deponija na rijeci Cijevni i time unaprijediti estetsku vrijednost predjela (obaveza iz <u>Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu)</u>	Glavni grad, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	kontinuirano	U toku je realizacija
	Organizovati sistem zaštite od požara na rijeci Cijevni (obaveza iz <u>Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu)</u>	Ministarstvo unutrašnjih poslova	kontinuirano	Realizovano
	Izvršiti plan valorizacije područja Durmitora u cilju razvoja turizma za obrazovne, kulturne i rekreativne svrhe na nivou koji omogućava zaštitu prirodnih uslova (obaveza iz	Opština Žabljak, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	kontinuirano	Realizovano

	<u>Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu)</u>			
	Intenzivnije sprovoditi akcije i inspeksijske kontrole usmjerene ka krivolovcima na području Durmitora (obaveza iz Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu)	Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, NP "Durmitor"	kontinuirano	Realizovano
	Izraditi plan valorizacije rijeke Čehotina koja ima izuzetan potencijal za sportski ribolov (obaveza iz Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu)	Opština Pljevlja, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	2013-2014	U toku je realizacija
	Finalizovati studiju zaštite Komovi i uspostaviti funkcionalnu upravljačku strukturu (obaveza iz Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu)	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Glavni grad, Opština Kolašin, Opština Andrijevica	2013. god.	U toku je realizacija
	Spriječiti dalju eksploataciju šljunka iz rijeke Grnčar (obaveza iz Akcionog plana uz Informaciju o stanju životne sredine za 2011.godinu)	Uprava za inspeksijske poslove	kontinuirano	U toku je realizacija
	Utvrditi metodologije za procjenu brojnosti populacija divljači angažovanjem stručnih organizacija i	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	kontinuirano	U toku je realizacija

	pojedinaца iz odgovarajućih stručnih oblasti (ornitolog, mamolog i dr).			
	Formirati banke gena biljnih i životinjskih vrsta koje su rijetke, zaštićene i kojima prijeti izumiranje.	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Biotehnički institut	kontinuirano	Nerealizovano
	Izgraditi neophodnu infrastrukturu za adekvatnu zaštitu biodiverziteta koja se odnosi na izgradnju zoo vrta i azila po standardima i uslovima koji će na adekvatan način riješiti problem nelegalnih i neuslovnih privatnih zoo vrtova, kao i zbrinjavanja oduzetih životinja	Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	kontinuirano	U toku je realizacija
	Zaustaviti devastaciju prirodnih staništa i vrsta u području Velike plaže i njenog zaleđa	Opština Ulcinj, Uprava za inspekcijske poslove	kontinuirano	U toku je realizacija
	Regulisati i u najvećoj mjeri smanjiti lovni pritisak u području Velike plaže i njenog zaleđa kroz evidentiranje registrovanih lovaca i sankcionisanje krivolova i prodaje u skladu s mjerama navedenim u relevantnim konvencijama (CITES, AEW, Direktiva o pticama, Bonselna konvencija o migratornim vrstama), kao	Opština Ulcinj, Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	kontinuirano	Realizovano

	i domaćem zakonodavstvu			
	Uspostaviti efikasniji sistem prevencije i zaštite od šumskih požara na ostrvu Sveti Nikola	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja ,Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine	kontinuirano	Realizovano
	Uspostavljanje lovne šeme i konsultacija s odgovornim lovačkim društvom u cilju kontrole i očuvanja ptičjeg fonda na Krnovu	Lokalna samouprava, Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, lovačka društva	kontinuirano	U toku je realizacija
	Neophodno je sprovesti koncept zoniranja Skadarskog jezera, odnosno uvesti sistem kontrolisanog kretanja ljudi, koji je u skladu s elementarnim potrebama ptičjih populacija, tj. ne ugrožava njihovo preživljavanje.	Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima	kontinuirano	U toku je realizacija
	Umanjiti proces dalje eutrofikacije Skadarskog jezera	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Opština Bar, Prijestonica Cetinje, Agencija za zaštitu životne sredine	kontinuirano	U toku je realizacija
	Izraditi plan gazdovanja,	Ministarstvo poljoprivrede i	kontinuirano	U toku je realizacija

	upravljanja i zaštite ribljeg fonda za Skadarsko jezero kroz izradu Ribarske osnove	ruralnog razvoja, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima		
	Uspostavljanje održivog modela eksploatacije šumskog bogatstva na Ljubišnji kroz striktno pridržavanje koncesionih ugovora i intenzivnu kontrolu sječe šuma. Buduće koncesije dozvoliti samo pod uslovima održivog korišćenja šumskog fonda, tako da se može uspješno oporaviti i obnoviti od sječe.	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume, Uprava za inspekcijske poslove	kontinuirano	Realizovano
	Uspostaviti efikasniji sistem prevencije i zaštite od šumskih požara na Ljubišnji	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine	kontinuirano	Realizovano
	Sprječavanje nekontrolisanog lova i intenzivna kontrola na Ljubišnji	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za inspekcijske poslove	kontinuirano	Realizovano
	Unaprijediti sistem upravljanja zaštićenim područjima kroz određivanje upravljača za sva zaštićena područja po svim kategorijama zaštite i kroz izradu planova upravljanja za sva zaštićena područja	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, JP Morsko dobro, lokalne samouprave	kontinuirano	U toku je realizacija

	Nastaviti istraživanja flore i faune Crne Gore, u skladu sa metodologijom i praksom koja se primjenjuje u EU	Agencija za zaštitu životne sredine, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	kontinuirano	Realizovano
	Izraditi vegetacijske karte staništa	Agencija za zaštitu životne sredine, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume	kontinuirano	Nerealizovano
	Obezbijediti sredstva za izradu detaljne studije potencijala i mogućnosti valorizacije prirodnih dobara u Crnoj Gori na održiv način	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	kontinuirano	Nerealizovano
	Preduzeti mjere u cilju podizanja svijesti službenika carinskih službi na svim graničnim prelazima o odredbama CITES konvencije, kao i o biljnim i životinjskim vrstama koje su obuhvaćene ovom Konvencijom kako bi se spriječilo krijumčarenje zaštićenih vrsta	Uprava carina, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	kontinuirano	Realizovano
BUKA U ŽIVOTNOJ SREDINI	Uključiti mjere zaštite od buke u fazu projektovanja građevinskih objekata,	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Lokalna samouprava, Ministarstvo	kontinuirano	Realizovano

	ugradnje akustične izolacije u stambenim objektima, postavljanje objekata tipa magacina, garaža i slično, između izvora i primaoca buke, izgradnja vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica, horitkulturnim uređenjem pojasa duž saobraćajnica.	saobraćaja		
	Realizovanje akustičkog zoniranja prostora u svim opštinama, u što kraćem vremenskom periodu	Lokalne samouprave	zakonski rok-decembar 2012.-14 opština je do sada izvršilo akustično zoniranje	Realizovano
	Kontrola nivoa buke koju emituju vozila i modernizacija javnog gradskog prevoza	Ministarstvo unutrašnjih poslova, lokalne samouprave	kontinuirano	U toku je realizacija
	Ograničenje brzine kretanja vozila	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo saobraćaja	kontinuirano	U toku je realizacija
	Zabrana saobraćaja za pojedine kategorije vozila i njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo saobraćaja	kontinuirano	U toku je realizacija
	Postavljanje kružnih tokova. Na raskrsnicama gdje je to moguće, postaviti vremenske semafore i obezbijediti poštovanje gašenja motora za vrijeme čekanja na	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo saobraćaja	kontinuirano	U toku je realizacija

	semaforu. Na svim raskrsnicama gdje je to moguće uvesti „zeleni talas“.			
RADIOAKTIVNOST U ŽIVOTNOJ SREDINI	<p>Predlaže se da se urade ponovna mjerenja radona u toku 2013. god. :</p> <ul style="list-style-type: none"> - O.Š. „18. Novembar“ na Bioču (gdje je izmjerena srednja vrijednost koncentracije aktivnosti radona u 2012 bila 613 Bqm⁻³), - O.Š. „Savo Kažić“ na Barutani (gdje je izmjerena srednja vrijednost koncentracije aktivnosti radona u 2012 bila 1177 Bqm⁻³), - O.Š. „Mahmut Lekić“ u Tuzima-Milješ (gdje je izmjerena srednja vrijednost koncentracije aktivnosti radona u 2012 bila 483 Bqm⁻³). 	Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo prosvjete	2013. god.	Realizovano
	<p>Predlaže se da se stanarima individualnih zgrada u kojima je uočeno prekoračenje nivoa za stare stambene objekte daju instrukcije kako mogu da utiču na smanjenje koncentracije gasa radona u njihovim prostorijama</p>	Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	kontinuirano	Realizovano

XI Zaključak

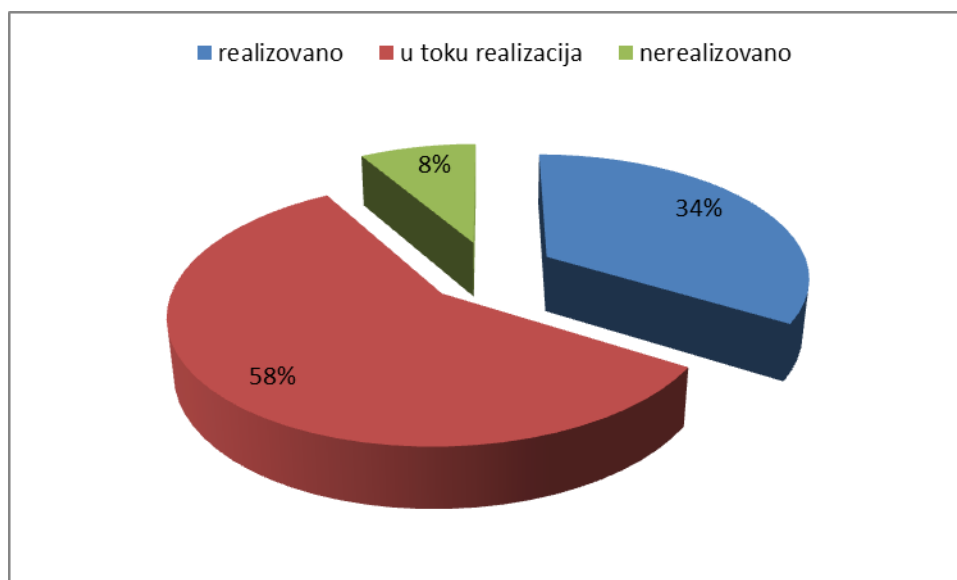
U ovom izvještajnom periodu (jun-decembar 2013.) praćene su aktivnosti na realizaciji 71 mjere iz oblasti: vazduha, voda, upravljanja otpadom, biodiverziteta, buke i radioaktivnosti u životnoj sredini.

Od ukupnog broja mjera, čija realizacija je praćena u ovom izvještajnom periodu, realizovane su 24 mjere, u toku je realizacija 41 mjere, dok je nerealizovano 6 mjera.

❖ Tabelarni pregled realizacije mjera

Oblast	Realizovano	U toku realizacija	Nerealizovano	Ukupno
Vazduh	6	6	1	13
	46%	46%	8%	
Vode	1	5	1	7
	14%	72%	14%	
Morski ekosistem		3		3
		100%		
Zemljište	1			1
	100%			
Upravljanje otpadom	1	7		8
	12%	88%		
Biodiverzitet	11	16	4	31
	35%	52%	13%	
Buka	2	4		6
	33%	67%		
Radioaktivnost u životnoj sredini	2			2
	100%			
Ukupno:	24	41	6	71
	34%	58%	8%	

Grafik 6. Status realizacije mjera po svim oblastima

Na osnovu analize podataka o realizaciji mjera, može se zaključiti da je mjera čija je realizacija predviđena za decembar 2012.godine, realizovana. Za realizaciju u 2013.godini predviđeno je 15 mjera od kojih je za 7 mjera realizacija u toku, 1 mjera je nerealizovana, dok je preostalih 7 mjera realizovano. Za realizaciju u periodu 2013-2014 predviđeno je 5 mjera od čega su dvije realizovane, za tri je realizacija u toku. Za dvije period realizacije je 2012-2014., i obje su u fazi realizacije. Realizacija mjere predviđene za preiod 2012-2020. je u toku. Ostale mjere koje je potrebno sprovoditi u kontinuitetu (ukupno 47) su gotovo sve u procesu realizacije.

Pored nastavka sprovođenja započetih aktivnosti, izvještaj je posebno ukazao da je dodatne napore potrebno uložiti u realizaciju mjera iz oblasti:

- ✓ **voda**, posebno kada je u pitanju uspostavljanje zakonom propisanih zona sanitarne zaštite, implementacije HACCP sistema u svim vodovodima, kao i izvršavanje delineacije vodnih tijela u Crnoj Gori;
- ✓ **upravljanja otpadom**, kada je u pitanju izrada planova za odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m³, i projekata sanacije za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m³, izgradnja adekvatne infrastrukture za obradu otpada, i donošenje lokalnih planova upravljanja otpadom u lokalnim samoupravama.